

PM 2022:11

Ger företagsstödjande strukturfondsinsatser tillväxt och ökad konkurrenskraft i små och medelstora företag?

Följande slutrapport är en sammanfattande analys och resultatbeskrivning av de utvärderingsresultat som framkommit och redovisats i de tre tidigare delrapporterna.

Dnr: 2020/201

Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser

Studentplan 3, 831 40 Östersund

Telefon: 010 447 44 00

E-post: info@tillvaxtanalys.se

www.tillvaxtanalys.se

För ytterligare information kontakta: Torbjörn Danell

Telefon: +46 10 447 44 51

E-post: torbjorn.danell@tillvaxtanalys.se

Förord

Tillväxtanalys uppdrag är att utvärdera och analysera effekterna av statens insatser för en hållbar nationell och regional tillväxt. Vi ska också ge underlag och rekommendationer för utveckling, omprövning och effektivisering av politiken.

Syftet med följande slutrapport är att göra en sammanfattande resultatbeskrivning och analys av tidigare utvärderingsresultat som framkommit i tidigare genomförda delrapporter. Slutrapporten är en av fyra rapporter som genomförs inom ramen för vårt regeringsuppdrag med fokus på att effektutvärdera genomförda företagsstödande insatser inom europeiska regionalfondsprogrammen (ERUF) under programperioden 2014–2020. Rapporten är skriven av Torbjörn Danell.

Torbjörn Danell har varit projektledare. I projektet har också Chizheng Miao, Pontus Mattsson och Marcus Jernström medverkat. Projektets referensgrupp har bestått av Gunnar Lindberg, Federica Calidoni, Jonas Örtqvist, Lisa Kareliusson och Eva Hagsten från Tillväxtverket samt vid specifika seminarietillfällen har även Örjan Hag, Martin Nyqvist och Maria Eriksson från Näringsdepartementet inbjudits. Vi har även fått viktiga synpunkter från andra kollegor på Tillväxtanalys och från Jonas Månsson (Blekinge Tekniska Högskola), Sofia Avdeitchikova (Oxford Research), Roe Langaas (Oxford Research), Maja von Beckerath (Oxford Research) samt Anna Löfmarck (Ramboll), Erica Iseborn (Ramboll), Hulda Hardardottir (Ramboll) och Frank Luthardt (Ramboll).

Ett varmt tack till er som har bidragit med värdefulla inspel.

Östersund september 2022

Sverker Härd

Generaldirektör, Tillväxtanalys

Innehållsförteckning

Förord	2
Sammanfattning	5
Summary	9
1. Om utvärderingens förutsättningar att effektutvärdera	13
1.1 Tillväxtanalys regeringsuppdrag	13
1.1.1 Europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF)	14
1.1.2 Hur stor andel av beviljade projektresurser kan Tillväxtanalys utvärdera	14
1.1.3 Storlek på strukturfondsinsats inom tematiska insatsområde 1,3 och 4	15
1.1.4 Storlek på strukturfondsinsats per deltagande företag?	16
1.2 Utvärderingsbarhet och inriktning	16
1.2.1 Avgränsningar och upplägg	16
1.2.2 Programområdenas uppfattningar om hur prioriterade insatser ska bidra till att nå målen	17
2. Deltar företag med tillväxtpotential i strukturfondsinsatser?	19
2.1 Är ERUF företagen mera produktiva än andra företag?	19
2.1.1 Totala antalet deltagande företag i strukturfondsinsatser under programperioden 2014–2020	19
2.1.2 Metodologisk ansats för att skapa jämförelsegrupp	19
2.1.3 Vad skiljer ERUF företaget från andra företag?	20
2.1.4 Har ERUF företag högre produktivitet än andra företag?	20
2.2 Finns det produktiva ERUF företag som deltar även utanför storstadsområdena?	22
2.2.1 Lokaliseringen av deltagande ERUF företag i regionala programområden	22
2.2.2 Omfattning och lokaliseringen av deltagande kunskapsintensiva ERUF företag	23
2.2.3 Lokaliseringen av deltagande tillväxtföretag som mottagit ERUF stöd	25
2.3 Avslutande kommentarer	26
3. Vad är det för typ av företagsstödjande strukturfondsinsats som vi utvärderar?	28
4. Strategiska projektinsatsers kortsiktiga effekter på små och medelstora företag	31
4.1 Får ERUF-företag mera stöd än andra företag?	31
4.2 Avgränsningar	32
4.3 Metod och analysram	33
4.3.1 Insamling av data om det nationella programmet	34

4.4	Kortsiktiga effekter på individ, företag och regional nivå	35
4.4.1	Effekter inom tematiska insatsområde 1	35
4.4.2	Effekter inom tematiska insatsområde 3	36
4.4.3	Effekter inom tematiska insatsområde 4	37
4.5	I vilken grad beror den kortsiktiga effekten på strukturfondsinsatsen?	38
4.6	Sammanfattande synpunkter kring insatsens betydelse	38
5.	Strategiska projektinsatser långsiktiga effekter på små och medelstora företag	40
5.1	Förändringsteori och resultatkedjor	40
5.2	Metod för effektmätningar	41
5.2.1	Urval av variabler samt kontrollvariabler	42
5.3	Utvärderingsbarheten	43
5.4	Långsiktiga effekter på deltagande små och medelstora företag i strategiskt viktiga projektinsatser	45
5.4.1	Långsiktiga effekter inom tematiska insatsområde 1	45
5.4.2	För Långsiktiga effekter inom tematiska insatsområde 3	46
5.5	Avslutande synpunkter	47
6.	Sammanlagda långsiktiga effekter på deltagande företag under programperioden 2014–2020	50
6.1	Sammanlagda effekter	50
6.2	Regionala skillnader i effekter?	55
6.2.1	Metod	56
6.2.2	Data	56
6.2.3	Resultat	56
7.	Avslutande reflektioner	58
8.	Referenser	62
	Bilagor	64
	Bilaga 1	64
	Bilaga 2	66
	Bilaga 3	68

Sammanfattning

Vi har inom ramen för vårt regeringsuppdrag fått i uppdrag att genomföra effektutvärderingar inom de nio regionalfondsprogrammen för tillväxt och sysselsättning under programperioden 2014–2020. Regeringsuppdraget har bestått i ett flertal skilda utvärderingsstudier med fokus på att utvärdera specifikt företagsstödjande strukturfondsinsatser. Regeringsuppdraget redovisas i form av tre delrapporter och en slutrapport. Följande slutrapport är en sammanfattande analys och resultatbeskrivning av de utvärderingsresultat som framkommit och redovisats i de tre tidigare delrapporterna. För att få mera detaljerad information om specifika resultat kan det vara nödvändigt att gå tillbaka till tidigare genomförd delrapport.

Frågeställningar

Vi har i slutrapporten försökt besvara följande frågeställningar:

- *Om och i vilken grad det finns företag med tillväxtpotential som deltar i ERUF:s strukturfondsinsatser?*
- *Om det finns skillnader i regionala effekter mellan projektinsatser som genomförts i programområden lokaliserade i storstadsregioner jämfört med övriga regioner?*
- *Om projektinsatserna lett till några effekter på kort och medellång sikt?*
- *Om projektinsatserna lett till några sammantagna effekter på lång sikt? – det vill säga effekter som påverkar deltagande företagens tillväxt och konkurrenskraft.*

Resultat

På frågan om det finns företag med tillväxtpotential som deltagit i ERUF:s strukturfondsinsatser under programperioden 2014–2020 kan vi utifrån våra datakörningar konstatera att resultaten indikerar att strukturfondsinsatserna har kommit åt viktiga grupper av företag som har utvecklingspotential utanför storstadsregionerna. Programperiodens mål med att påverka nyckelgrupper av företag i regioner med sämre regionala förutsättningar förfaller utifrån våra data vara på så sätt tillgodosedd. Vi kan även se från våra empiriska körningar att strukturfondsinsatserna har riktat sig till en högre andel yngre, högre utbildade företagare och anställda än vad som är vanligt i olika branscher. Slutligen har vi funnit signifikanta skillnader som påvisar att företag som deltagit i företagsstödjande strukturfondsinsatser har i snitt högre arbetsproduktivitet än kontrollgruppen.

På frågan om projektinsatserna lett till några kortsiktiga effekter på deltagande företag under programperioden 2014–2020 kan vi konstatera att ungefär hälften av de deltagande företagen bedömt att det har skett både kunskapshöjande och konkreta förändringar i företaget i hög eller mycket hög utsträckning. Vi ser även utifrån enkätsvaren att mer än hälften av de deltagande företagen har lagt ned relativt mycket tid på att delta i insatsen. Det är svårt utifrån dessa data att påstå att projektinsatserna inte haft betydelse för deltagande företag utan det förefaller vara en viktig pusselbit för att få i gång förändringar i företaget och på så sätt bidra till effekter på lång sikt. Hur stora effekterna egentligen är på dessa företag är svårare att värdera utifrån dessa metoder, men det är ett bra sätt att få mera insikt om förutsättningarna för att insatsen ska ge långsiktig effekt. En svaghet med dessa metoder är att det är svårt att värdera hur stora effekterna varit på den totala populationen av deltagande företag på grund av de

bortfall som finns och de osäkerheter som finns kring variationen i bedömningarna av insatserna. Resultaten påvisar att insatserna ger ett mervärde men det kan ändå vara svårt av olika anledningar att få med företagen i tillräcklig utsträckning i dessa projektinsatser. Förutom kvalitén i insatserna är omfattningen och hur mycket de deltagande företagen deltar i olika insatser central för hur stora effekterna blir. Vi kan se utifrån våra data att variationen i deltagande är stor och påverkar även hur det har bedömt effekterna av projektinsatserna.

På frågan om projektinsatserna har lett till några sammantagna och långsiktiga effekter visar våra huvudresultat att ERUF ger positiva effekter på variabler som relaterar till ERUF:s övergripande mål. Det har en långsiktig positiv inverkan på tillväxt (nettoomsättning), konkurrenskraft (förädlingsvärde) och på sysselsättningen. Den sammantagna effekten är positiv och signifikant och de deltagande företagen har jämfört med kontrollgruppen ökat nettoomsättningen med 121 900 kr, förädlingsvärdet med 57 000 kr och antalet anställda med 0,79. Det finns en högre osäkerhet kring utfallsvariabeln antal anställda på grund av att antagande om parallella trender inte är uppfyllt för den variabeln. Vi finner även på projektnivå att strategiska projekt kan generera positiva och signifikanta effekter på deltagande företag och även på deltagande företag lokaliserade i perifera områden. Men det finns skillnader mellan projekt och det är av betydelse för det visar att det finns möjligheter att förbättra effektiviteten i framtida projektinsatser.

På frågan om det finns några regionala skillnader i effekter mellan projektinsatser som genomförts i programområden lokaliserade i storstadsregioner jämfört med övriga regioner finner vi inte några signifikanta skillnader, förutom för antal anställda. Resultaten tyder således på att det inte finns någon tydlig skillnad i utfall som kan relateras till vilket programområde som projektinsatserna har genomförts i. Vi kunde inte heller tydligt påvisa att kunskapsnivån har höjts hos de regionala företrädarna under programperioden eller att deras genomförande kapacitet förbättrats, även om vi sett exempel på olika sätt att försöka arbeta med uppföljning och med att skapa synergier. Vår slutsats är därför att entreprenörskapsinsatserna alltså har haft effekt på företagare och företagsnivå, men inte lett till en tydlig synergi eller spridningseffekt på regional nivå och det återstår att se om innevarande programperiod bättre kan stärka den regionala kopplingen mellan ERUF-programmen och idén bakom smart specialisering.

Metod

Vi har i våra utvärderingsstudier kombinerat ett antal kvalitativa och kvantitativa metoder för att få en bättre uppfattning om olika typer av effekter som kan uppstå i samband med en strukturfondsinsats. Förutom att kartlägga kortsiktiga effekter via intervjuer och enkäter riktade till deltagande företag har vi använt oss av kvasiexperimentella metoder för att kartlägga långsiktiga effekter på företagens tillväxt och konkurrenskraft. Ett problem som på senare år uppmärksammats vid utvärderingar som sträcker sig under långa perioder, där implementering och utfall sker på skilda år, är att det finns en tidsheterogenitet. Tidsheterogenitet innebär att samma projekt kan få olika effekt om det utförs i olika tidsperioder. För att mäta effekter på företag som deltagit i ERUF-projekt har vi, vilket är sällsynt i en svensk regionalpolitisk kontext, använt en variant av *Difference-in-Difference* (DiD)-metoden som till skillnad från många andra metoder klarar av denna så kallade tidsheterogenitet. Eftersom ERUF-projekt, liksom många andra EU-finansierade insatser, har denna tidsheterogenitet lämpar sig metoden särskilt väl för denna typ av utvärdering.

Vårt metodologiska angreppssätt har varit att i första hand eftersträva en anständig intern validitet, men det har samtidigt inneburit en försämrad extern validitet. Det innebär att vi måste exkludera deltagande företag från undersökningen som inte kan följas under hela observationsperioden. I vårt fall har vi krävt en tvåårig förbehandlingsperiod men använder matchning av utfall fyra år tidigare. Företagen behöver alltså finnas under hela perioden 2011–2020. Vi tror dock att det tillvägagångssätt som används i denna studie också har flera fördelar. Framför allt använder vi matchande förbehandling som gör antagandet om parallella trender lättare att uppnå. Denna strävan har dock haft en kostnad i försämrad extern validitet på så sätt att det är många av de deltagande företagen som vi inte kan följa upp. Representation av totala antalet deltagande företag blir på så sätt mindre än vad det skulle ha varit om vi valt en kortare undersökningsperiod. Det är viktigt att man ser och tolkar osäkerheterna kring resultaten utifrån ett sådant vägval.

I den regionala effektanalysen har vi valt att undersöka de relativa effekterna. I den relativa effektmätning har vi jämfört med hjälp av en paneldatanalys och studerat således om det finns skillnader i omsättning, förädlingsvärde och antalet anställda mellan företag som fått stöd och tillhör ett storstadsområde med företag som fått stöd och inte tillhör ett storstadsområde. Att undersöka de relativa effekterna är ingen vanlig effektmätning utan fokus är endast på att jämföra och mäta skillnader i effekter mellan sådana programområden.

Rekommendationer för nästa programperiods uppföljning och utvärdering

För att tidigt få en bättre uppfattning om projektinsatsernas potentiella effekter på deltagande företag är Tillväxtanalys rekommendation att bättre följa upp under nästa programperiod den tid som deltagande företag lägger på att vara med i projektinsatsen. Den typen av information kan ge en tidig vägledning om projekten kommer att kunna leverera effekter på de deltagande företagen.

Tillväxtanalys vill även lyfta fram att vi har haft klart bättre dataunderlag för att effektutvärdera de deltagande företagen under programperioden 2014–2020 än vad som tidigare varit möjligt. Det finns dock fortfarande flera saker som kan förbättras med avseende på att stärka utvärderingsbarheten och förbättra kvalitén på de löpande projektutvärderingarna som genomförs under nästa programperiod. Vad gäller projektdokumentationen finns det fortfarande stora variationer i kvalitén och i hur väldokumenterade projekten är. Det har varit mycket tidskrävande och i många fall omöjligt för oss som utvärderare att få tag på och använda den projektdokumentation som finns ur ett effektperspektiv.

Avslutningsvis vill vi också betona att oavsett metod så är det inte lätt att effektutvärdera strukturfondsinsatser. Det finns många metodologiska utmaningar som är svåra att lösa oavsett om vi använder oss av kvasiexperimentella metoder eller andra former av metoder. Vi får framför allt stora bortfall oavsett metod och det påverkar möjligheterna att utvärdera alla projekt och deltagande företag i skilda programområden. Det är därför av stor vikt att man arbetar även med att stärka upp de projektutvärderingarna som genomförs under nästa programperiod för att det ska kunna användas på ett bättre sätt i samband med att projekt och program effektutvärderas i slutet av programperioden. Vår erfarenhet är att vi behöver ha och använda oss av olika metoder och källor för få en mera tillförlitlig uppfattning om och varför vi får effekter. Vi kan nu utifrån våra

effektutvärderingar påstå att strukturfondsinsatser (företagsstödjande insatser) ger effekt på deltagande företag, men vi har svårare att uttala oss om hela företagspopulationen av deltagande företag. Här finns det fortfarande en hel del osäkerhet kring resultaten och hur stora de generella effekterna är som vi behöver framöver hitta nya metodologiska lösningar på.

Våra medskick är att:

- Tillväxtverket använder en begriplig och konsekvent terminologi för förändringsteori, inklusive för de olika delarna av förändringsteorin under programperioden 2021–2027.
- Tillväxtverket arbetar för en jämn och hög lägstanivå i projektens läges- och slutrapportering mellan olika programområden.
- Tillväxtverket utvecklar mallarna och instruktionerna för läges- och slutrapportering så att de i högre grad följer en gemensam förändringsteoretisk struktur.
- Tillväxtverket utvecklar dokumentet med *riktlinjer för att samla in och mäta aktivitetsindikatorer*¹ och säkerställer att aktivitetsindikatorerna används på ett konsekvent sätt i alla projekt och i alla programområden. Om möjligt kan de aktivitetsindikatorer som EU beslutat om kompletteras med ytterligare indikatorer som är relevanta i en svensk regionalpolitisk kontext.
- Tillväxtverket ser över sina interna processer för att förse utvärderare, forskare och andra aktörer med program- och projektdokumentation som ska användas för att utvärdera eller utveckla nya kunskaperna om ERUF.

¹ Tillväxtverket. *Riktlinjer för att samla in och mäta aktivitetsindikatorer*.

Summary

Within the framework of our government assignment, we have been commissioned to carry out impact evaluations of the nine regional fund programmes for growth and jobs during the 2014-2020 programming period. The government assignment has consisted of several different evaluation studies focusing on the evaluation of specific structural fund interventions in support of companies. The government assignment is presented in the form of three interim reports and a final report. The following final report is a summary analysis and description of the results of the evaluation as presented in the three previous interim reports. For more detailed information regarding specific results, consult previously completed interim reports as necessary.

Questions

In the final report, we have sought to answer the following questions:

- *To what extent do companies with growth potential participate in ERDF structural fund interventions?*
- *What differences exist in regional impacts between project interventions implemented in programme areas located in metropolitan regions compared to other regions?*
- *Have the project interventions had any short- or medium-term effects?*
- *Have the project interventions had any long-term effects? - i.e., effects on the growth and competitiveness of participating companies.*

Results

Regarding whether companies with growth potential participated in ERDF structural fund interventions during the 2014-2020 programming period, our computations indicate that structural fund interventions have reached important groups of companies with development potential outside metropolitan regions. The programme's objective of influencing key groups of companies in regions with less favourable regional conditions appears, based on our data, to have thus been achieved. We can also see from our empirical calculations that structural fund interventions have targeted a higher proportion of younger, higher educated entrepreneurs and employees than is common across sectors. Finally, significant differences have been found showing that companies participating in structural fund interventions have on average higher work productivity than the control group.

Regarding whether project interventions led to any short-term effects on participating companies during the 2014-2020 programming period, we can conclude that about half of participating companies consider that knowledge enhancement and concrete changes occurred in the company to a great or very great extent. We also see from the survey responses that more than half of participating companies spent a relatively large amount of time participating in the interventions. Given these data, it is difficult to claim that the project interventions have not had an impact on the participating companies, but rather seem an important component in triggering changes in the company and thus contributing to long-term effects. The actual impact on these companies is more difficult to assess using these methods, but it is a good way to gain insight into the conditions for the intervention's long-term impact. One weakness of these methods is the difficulty of estimating the impact on the total population of participating companies due to non-

response and uncertainties regarding variation in the assessments of the interventions. The results show that the interventions provide added value, but for various reasons it may still be difficult to involve entrepreneurs sufficiently in these project interventions. In addition to the quality of the interventions, the scale and level of participation among companies in the different interventions is central to the impact. We can see from our data that participation variation is great and also influences assessment of the project intervention's impact.

Regarding whether the project interventions have led to any long-term effects, our main results show that the ERDF has positive effects on variables related to the overall ERDF objectives. It has a long-term positive impact on growth (net turnover), competitiveness (value added) and employment. However, the impact differs depending on which project intervention the companies participated in. However, for the group of companies as a whole, the long-term effects are positive, albeit small. The overall positive effect is significant and the participating companies increased net turnover by SEK 121,900, value added by SEK 57,000 and the number of employees by 0.79 compared to the control group. There is a greater uncertainty regarding the outcome variable number of employees due to its failing to meet the assumption of parallel trends. However, regardless of whether the overall positive impact on the total company population is smaller, we find at project level that strategic projects can generate large, positive and significant impacts on participating companies, even those located in peripheral areas. This is significant because it shows great potential to improve the efficiency of future project interventions.

Regarding regional differences in impacts between project interventions implemented in metropolitan compared to non-metropolitan programme areas, we find no significant differences at the 5% or 10% levels between participating companies in metropolitan and non-metropolitan programme areas. The results thus suggest no clear difference in outcomes related to the programme area in which the project interventions are implemented. Nor could we clearly demonstrate that the level of knowledge among regional representatives has increased during the programming period or that their implementation capacity has improved, although we did see examples of different attempts to work with monitoring and creating synergies. We therefore conclude that entrepreneurship interventions have thus had an impact at the level of entrepreneurs and companies, but have not led to a clear synergy or spill-over effect at regional level, and it remains to be seen whether the current programming period can better strengthen the regional link between ERDF programmes and the idea of smart specialisation.

Method

In our evaluation studies, we have combined a number of qualitative and quantitative methods to get a better idea of the different types of impacts that can arise from a structural fund intervention. In addition to identifying short-term effects through interviews and questionnaires addressed to participating companies, we have used quasi-experimental methods to identify long-term effects on company growth and competitiveness. A problem highlighted in recent evaluations spanning long periods, with implementation and outcomes occurring in different years, is time heterogeneity. Time heterogeneity entails that the same project can have different effects if it is carried out in different time periods. To measure the effects on companies that have participated in ERDF projects, we have used a method rare in a Swedish regional policy context,

namely a variant of the *Difference-in-Difference* (DiD) method. Unlike many other methods, DiD is able to cope with so-called time heterogeneity. As ERDF projects, like many other EU-funded interventions, have this time heterogeneity, the methodology is particularly well suited to this type of evaluation.

Our methodological approach has been to try for decent internal validity in the first place, but at the same time this has meant a reduction in external validity. This means that we must exclude from the investigation participating companies that cannot be followed during the whole observation period. In our case, we have required a two-year pre-treatment period but use matching of outcomes four years earlier. The companies therefore must exist throughout the period 2011-2020. However, we believe that the approach used in this study also has several advantages. In particular, we use matching pre-treatment that makes the assumption of parallel trends easier to achieve. However, this effort has a cost in terms of reduced external validity in that many of the participating companies are not available for monitoring. The representation of the total number of participating companies is thus smaller than if we chose a shorter investigation period. It is important to see and interpret the uncertainties of the results from such a perspective.

In the regional impact analysis, we have chosen to examine the relative impacts. In the relative impact measurement, we have made comparisons using panel data analysis and thus studied possible differences in turnover, value added and number of employees between metropolitan and non-metropolitan companies receiving support. Examining the relative impacts is not a standard impact measurement but the focus is only on comparing and measuring differences in impacts between such programme areas.

Recommendations for monitoring and evaluation of the next programming period

To get a better idea of the potential impact of project interventions on participating companies at an early stage, Growth Analysis recommends that the time spent by participating companies on project activities should be better monitored during the next programming period. Such information can provide an early indication of whether the projects will be able to deliver impacts to the participating companies.

Growth Analysis would also like to emphasise that our data basis for evaluating the impact on participating companies during the 2014-2020 programming period was greatly improved. However, there is still room for improvement in terms of the evaluability and quality of ongoing project evaluations carried out in the next programming period. Regarding project documentation, great variations persist in the quality and level of documentation of projects. It has been very time-consuming and in many cases impossible for evaluators to obtain and use the project documentation that exists from an impact perspective.

Finally, we would also like to emphasise that, whatever the method, impact evaluation of structural fund interventions is not easy. Many methodological challenges are difficult to solve whether we use quasi-experimental methods or other forms of methods. In particular, we experience high non-response rates regardless of the method, which affects the ability to evaluate all projects and participating companies in different programme areas. It is therefore essential to also work on strengthening the project evaluations

carried out in the next programming period so that they can be better used in connection with the impact evaluation of projects and programmes at the end of the programming period. In our experience, we need and must use a variety of methods and sources to get a more reliable idea of whether and why we have an impact. We can now say from our impact evaluations that structural fund interventions (business-support interventions) have an impact and, in some cases, a large impact on participating companies, but it is more difficult to speak about the whole population of participating companies. Much uncertainty persists regarding the results and the magnitude of the overall effects, for which we need to find new methodological solutions in the future.

Please note that:

- The Swedish Agency for Economic and Regional Growth uses comprehensible and consistent Theory of Change terminology, including for the different elements of the theory of change for programming period 2021-2027.
- The Swedish Agency for Economic and Regional Growth works for a consistent and high level of project progress and final reporting between different programme areas.
- The Swedish Agency for Economic and Regional Growth develops templates and instructions for progress and final reporting pursuant to the Theory of Change.
- The Swedish Agency for Economic and Regional Growth produces this document using the *guidelines for collecting and measuring activity indicators*² and ensures that the activity indicators are used in a consistent way in all projects and all programme areas. If possible, the activity indicators decided by the EU can be supplemented with additional indicators that are relevant in a Swedish regional policy context.
- The Swedish Agency for Economic and Regional Growth reviews its internal processes to provide evaluators, researchers and other stakeholders with programme and project documentation for use evaluating or developing new knowledge regarding ERDF.

² The Swedish Agency for Economic and Regional Growth. *Riktlinjer för att samla in och mäta aktivitetsindikatorer.*

1. Om utvärderingens förutsättningar att effektutvärdera

1.1 Tillväxtanalys regeringsuppdrag

Inom ramen för vårt regeringsuppdrag har vi effektutvärderat genomförda insatser inom europeiska regionalfondsprogrammen (ERUF) under programperioden 2014–2020. Våra effektutvärderingar är inriktade på att värdera insatser som genomförts i nio regionalfondsprogram för tillväxt och sysselsättning under programperioden. I regeringsuppdraget finns en målsättning med att utvärdera de sammantagna effekterna av företagsstödjande insatser inom samtliga program. Det har inte varit möjligt att bibehålla en sådan ambitionsnivå av ett flertal skäl. Bland annat för att en stor andel strukturfondsprojekt inte varit slutförda i samband med att effektutvärderingarna skulle genomföras. Det är även svårt att behandla alla projekt som likvärdiga, variationen i projektlängd och ambitionsnivå (från förstudier till flera års storskaliga projekt) bidrar till att olika insatser inte kan bedömas utifrån samma skala. En annan begränsning är att vi inte har haft tillgång till alla deltagande företag, de finns inte tillgängliga i Tillväxtverkets databas. Framför allt finns det omfattande problem med bristfälliga data över de deltagande företagen som deltagit i det nationella programmet.³

Ett specifikt metodologiskt problem som uppstått i samband med att vi har effektutvärderat projektinsatser är att antalet deltagande företag har blivit för få i samband med att vi har krävt att vi ska kunna följa deltagande företag både några år före och efter att insatsen har genomförts. Huvudproblemet är att många deltagande företag försvinner och går inte att följa över tid när vi ställer sådana krav på våra data. För att en effektutvärdering ska bli bra och att vi ska kunna matcha det mot en kontrollgrupp krävs det ett visst minimum av deltagande företag i projektet. Vissa strategiskt intressanta projekt som vi har valt ut har i slutändan inte gått att utvärdera på grund av sådana faktorer. Vi har därför i stort försökt arbeta med att genomföra välavvägda avgränsningar som ändå ger oss bra information om effekterna av strategiskt viktiga företagsstödjandeinsatser inom centrala tematiska insatsområden. Vi har utvärderat alla deltagande företag som har funnits tillgängliga i Tillväxtverkets databas förutsatt att de inte har försvunnit under observationsperioden (år 2011–2020) eller tagit andra former av stöd. När vi ställer krav på att de deltagande företagen ska gå att följa under hela observationsperioden samt att de inte har fått andra former av stöd än strukturfondsstöd försvinner många företag. Bortfall har även uppstått i samband med att vi effektutvärderat andra effekter via enkäter. Det är svårt oavsett många påminnelser att få alla deltagande företag att svara på enkäten. I slutändan har det visat sig svårt att uttala sig om alla deltagande företag på grund av metodologiska val och andra svårigheter. Våra resultat ska ses i ljuset av detta och att vi i första hand uttalar oss om ett relativt omfattande urval av deltagande företag som vi har lyckats följa under en lång tidsperiod.

³ Se vidare avsnitt 1.2 för att få en fördjupad redovisning i de metodologiska avvägningar som har genomförts.

1.1.1 Europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF)

ERUF ska i stort bidra till att stärka ekonomisk och social sammanhållning genom att bidra till att utjämna regionala skillnader. ERUF finansierar åtta regionala och ett nationellt program och insatserna ska primärt riktas mot att främja regional konkurrenskraft och hållbar tillväxt. Näringslivsinsatserna är främst riktade mot att stödja små och medelstora företag via rådgivning eller via mjuka kunskapsinvesteringar i nätverk, samverkan eller testverksamhet. ERUF omfattar 16 miljarder av totalt 67 miljarder under programperioden 2014–2020.^{4 5} Inom ERUF är fokus på att stödja företagens utveckling medan exempelvis investeringarna inom Europeiska socialfonden (ESF) är främst fokus riktade mot att stödja individens utveckling, främst via sysselsättnings- och utbildningsinsatser.⁶ Jämfört med tidigare programperiod är kraven på insatslogik och resultatfokus inom ERUF tydligare under nuvarande programperiod 2014–2020. Det betonas att projekten ska leda till långsiktiga effekter, vilket innefattar en struktupåverkan.⁷ Det är därför av vikt att försöka utvärdera de långsiktiga effekterna av sådana här strukturfondsinsatser.

1.1.2 Hur stor andel av beviljade projektresurser kan Tillväxtanalys utvärdera

Den strukturfondsprogramperiod som vi undersöker sträcker sig fram till 2020. Vi vet av tidigare erfarenheter att projekt startas fortlöpande och att det är ofta många projekt som inte är klara i samband med programperioden har avslutats. Det försvårar möjligheter att följa upp och utvärdera projekt som startats upp. Vi kan konstatera utifrån våra uppskattningar att cirka hälften av projekten, oavsett om det gäller tematiska insatsområde 1, 3 eller 4 kommer att avslutas först efter att programperioden tagit slut. Resterande projekt avslutas först under åren 2021–2023. Det innebär att det är ungefär hälften av programperiodens projekt som går att utvärdera. Detta är centralt att ha med sig och påverkar möjligheterna att göra strategiska projekturval och vilka projekt som kan effektutvärderas.

En annan aspekt att ta hänsyn till är att det finns en stor variation i projektinsatsernas inriktning och omfattning, vilket innebär att man inte kan förvänta sig samma typ och storlek på effekter i alla projektinsatserna. Vi har sett att den vanligaste projektlängden oavsett om vi studerar tematiska insatsområde 1, 3 eller 4 är cirka tre år. Det finns projekt som är både längre och kortare men vanligtvis pågår en projektinsats som har genomförts under programperioden 2014–2020 i cirka tre år. Men vid sidan om detta hittar vi ett stort antal kortare projekt (s.k. förstudier) som startats under programperioden och sådana projekt är inte lämpliga att effektutvärdera.

⁴ Skr 2013/14:218, Regeringens skrivelse 2013/14:218 Partnerskapsöverenskommelsen, Stockholm (2014)

⁵ Rambolls rapport Utvärdering av nio program, Regionala utvecklingsfonden, tematiska mål 1. Delrapport om målet: Stärka forskning, teknisk utveckling och innovation, Stockholm 2018. Se även Sweco:s rapport Utvärdering av åtta program, Regionala utvecklingsfonden Tematiska mål 3. Delrapport 2 om målet: Öka konkurrenskraften hos små och medelstora företag, Stockholm 2018. Utvärderingsrapporterna finns publicerade på Tillväxtverkets hemsida.

⁶ Partnerskapsöverenskommelsen se vidare på hemsidan Se regeringens hemsida <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2014/10/67-miljarder-for-jobb-och-hallbar-tillvaxt-i-hela-landet/>

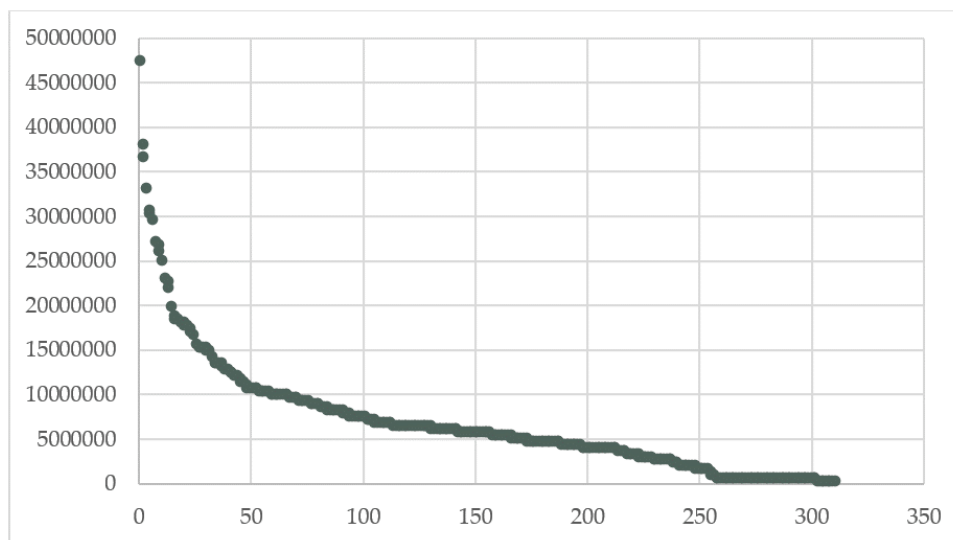
⁷ Temautvärdering regionalfonden – en regional analys och nationell syntes (Tillväxtverkets rapportserie), s 6.

Detta är dock inte det enda som sätter begränsningar för vad det är vi kan effektutvärdera. Ett annat dilemma är att vi beroende av våra registerbaserade data för att utvärdera och det finns en tidsfördröjning på våra data som vi måste ta hänsyn till. Den tidsfördröjningen är ofta på två år och innebär att först 2022 har vi tillgång till 2020 års data. Vi kan därför inte effektutvärdera projekt som avslutats för sent under programperioden för vi måste både kunna följa de deltagande företagen några år före och efter insatsen har genomförts.

1.1.3 Storlek på strukturfondsinsats inom tematiska insatsområde 1,3 och 4

Oavsett om vi studerar tematiska insatsområde 1, 3 eller 4 får vi fram ungefär samma resultat. Snittinsatsen på beviljat belopp ligger per projekt mellan 6–7 miljoner kronor. De flesta projekten ligger kring tre år i projektlängd och har ett beviljat belopp på mellan 5–10 miljoner kronor. Se vidare Figur 1 för att få ett exempel på hur fördelningen ser ut mellan beviljat belopp per projekt under programperioden 2014–2020. Varje punkt representerar ett projekt och beviljat belopp. Figuren visar att ett femtiotal projekt ligger över 10 miljoner i beviljat belopp och strax under hundra projekt som ligger under 5 miljoner i beviljat belopp inom tematiska insatsområde 1. Det kan variera en del mellan de olika tematiska insatsområdena, men i stort ser fördelningen relativt lika ut mellan dessa olika tematiska insatsområden.⁸

Figur 1 Fördelningen av beviljat belopp på projekten inom tema 1 fram till sista dec 2020 (SEK).

Källa: Tillväxtverkets projektbank

Jämför vi alla programområdena med varandra, oavsett tematiskt insatsområde och om de är lokaliserade till storstadsregioner eller inte, visar resultaten att de mesta resurserna och de flesta beviljade projekten är relaterade till programområdena Övre Norrland, Mellersta Norrland och Norra Mellansverige fram till slutet av december 2020. Övre

⁸ För vidare information se Tillväxtanalys första rapport inom ramen för ERUF uppdraget (Delrapport 1).

Norrland har både fått mest resurser och flest projekt beviljade. I Övre Norrland ligger också beviljat belopp per projekt över rikssnittet.⁹

1.1.4 Storlek på strukturfondsinsats per deltagande företag?

För att få en uppfattning om hur stor insatskostnaden är per deltagande företag kan man sätta projektets beviljade belopp i relation till projektets antal deltagande företag. Genom att studera närmare 25 strategiska projekt inom tematiska insatsområden 1, 3 och 4 har vi fått en uppfattning om hur stor insatsen är per företag genom att dela varje projekts beviljat belopp med hur många företag som deltagit i de specifika projektinsatserna. Vi kan konstatera utifrån en sådan beräkning att projektinsatsens kostnad per företag ligger i snitt på nästan 61 000 kronor per företag. Den dyraste insatskostnaden per företag kan gå upp emot 600 000 kronor och den billigaste insatskostnaden per företag kan vara så lite som ner mot 17 000 kronor per företag i ett projekt. Inkubatorprojekt och liknande projekt som är exempelvis knutna till universitet och life science är dyrare projekt än exempelvis en projektsatsning inom turism.¹⁰ Utifrån en sådan skattning kan vi konstatera att själva insatsen och kostnaden per företag i snitt och i de flesta projekt inte är speciellt hög på ett treårs projekt, med några få undantag.

1.2 Utvärderingsbarhet och inriktning

1.2.1 Avgränsningar och upplägg

Insatserna som genomförts inom ERUF är uppdelade på tematiska insatsområden. Den grundläggande resursprioriteringen mellan olika tematiska insatsområden fastställdes före programperiodens start och har styrts via partnerskapsöverenskommelsen. Överenskommelsen innebär att det är förbestämt hur resurserna ska fördelas på så sätt att 70 procent ska gå till tema 1–3, 13 procent till tema 4 och resterande 17 procent av medlen ska fördelas på tema 5–10.

Programperiodens investeringar inom ERUF har riktats främst till tema 1,3 och 4.¹¹ Vi har därför valt att inom ramen för vårt regeringsuppdrag att avgränsa genomförande av effektutvärderingarna till tematiska insatsområde 1, 3 och 4. Vårt regeringsuppdrag är inriktat på att utvärdera programmets företagsstödjande insatser. De företagsstödjande insatserna är centrala inom tema 1,3 och 4.

Vi har haft som ambition att utvärdera effekter på alla deltagande företag som finns tillgängliga i Tillväxtverkets databas. Det är över 20 000 deltagande företag som vi har haft uppgifter om och har kunnat koppla till våra egna databaser. Vi har även haft som ambition att effektutvärdera strategiskt viktiga projektinsatser inom tematiska insatsområde 1, 3 och 4. Det har dock inte varit möjligt att följa upp alla dessa företag på grund av metodologiska skäl. Det är många företag som inte längre finns kvar och går att observera när vi ställer krav på att det ska gå att följa under hela undersökningsperioden. I stort har det inneburit att vi lyckats utvärdera effekter på cirka 5000 deltagande företag

⁹ Ibid

¹⁰ Det vill säga utifrån de 25 projekten som vi granskat närmare.

¹¹ Skr 2013/14:218, Regeringens skrivelse 2013/14:218 Partnerskapsöverenskommelsen, Stockholm (2014) och partnerskapsöverenskommelsen se vidare på hemsidan Se regeringens hemsida <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2014/10/67-miljarder-for-jobb-och-hallbar-tillvaxt-i-hela-landet/>

(cirka 25 procent av den totala företagspopulationen som finns tillgängliga data på). Att utvärdera specifikt det nationella programmet med hjälp av kvasiexperimentella metoder har inte gått att genomföra. Det är alltför många projekt som startats upp för sent och ej hunnit avslutas i samband med att vi genomfört våra effektutvärderingar samt att dataunderlaget är extremt bristfälligt kring vilka företag som deltagit. Vi har dock valt att följa upp och utvärdera delar av det nationella programmet utifrån andra metoder. Vi har även valt att effektutvärdera strategiskt centrala projektinsatser inom tematiska insatsområde 1,3 och 4. Med strategiskt viktiga insatser avses att projektinsatserna är centrala för att uppnå programperiodens målsättningar.

Det regionala perspektivet är relevant, men det har inte varit möjligt att fokusera och effektutvärdera alla programområden specifikt. Det vi har haft från början är ett fokus på att utvärdera skillnader i effekter mellan programområden lokaliserade i storstadsområden och övriga programområden. Motivet till en sådan regional fokusering är att vi har tydliga regionala skillnader i näringslivets förutsättningar för att utveckla sina verksamheter. Utgångspunkten för storstadsregionernas programområden¹² är att de har hög utbildningsnivå, innovativ kapacitet och en stark näringslivsposition med diversifierat och kunskapsintensivt näringsliv. Storstadsregionernas utmaning i programområdena har skrivits fram utifrån att de vill bibehålla sin starka position på den internationella marknaden.

Vi har en annan utgångspunkt för övriga regioners programområden.¹³ Framför allt har de andra näringslivsförutsättningar än storstadsregionernas programområden för att utveckla den kunskapsintensiva industrin. I dessa regioner har ofta den traditionella bas- och råvaruindustrin stor betydelse för näringslivet. Det kan finnas ett starkt småföretagande men är ofta förankrat i mer traditionella branscher. Vid sidan om detta finns det goda förutsättningar via ofta utvecklade forsknings- och kunskapsmiljöer och gott om skogsråvara, elkraft och växande produktion av förnybar energi. Regionerna har själva bedömt att de behöver arbeta med att öka förädlingsgraden i industrin och diversifiera näringslivet mera via att utveckla den kunskapsintensiva industrin. FoU andelen är för låg generellt och framför allt behöver FoU investeringarna öka i små och medelstora företag i sådana regioner.¹⁴

1.2.2 Programområdenas uppfattningar om hur prioriterade insatser ska bidra till att nå målen

Det är tydligt framskrivet i de operativa programmen att insatser som leder till en förbättring av små och medelstora företags entreprenörskap är centralt.^{15 16 17} Denna fokusering är även tydlig i utformningen av programmets särskilda mål. Inom tematiska insatsområde 1 finns ett gemensamt fokus på att stimulera små och medelstora företag att investera mera i FoU och att företagen utvecklas till att bli mera innovativa företag. Det

¹² Hit räknas programområdena Stockholm, Östra Mellansverige, Västsverige och Skåne-Blekinge

¹³ Hit räknas Övre Norrland, Mellersta Norrland, Norra Mellansverige och Småland och öarna.

¹⁴ Se vidare programområdenas operativa program, Programutvärderingar genomförda av Ramboll och Sweco samt Skr 2013/14:218, Regeringens skrivelse 2013/14:218 Partnerskapsöverenskommelsen, Stockholm (2014).

¹⁵ Ibid

¹⁶ Ibid

¹⁷ Skr 2013/14:218, Regeringens skrivelse 2013/14:218 Partnerskapsöverenskommelsen, Stockholm (2014).

finns en strävan inom insatsområde 1¹⁸ att få fram både fler nya innovativa företag samt att de befintliga små och medelstora företagen i skilda branscher ökar sina investeringar i FoU.¹⁹ Inom tematiska insatsområde 3 är det ett stort gemensamt fokus på att försöka stimulera entreprenörskapet via nyföretagande och att få fram fler växande och konkurrenskraftiga företag. Centralt är både att få fram fler företag med tillväxtpotential och att öka tillväxten i befintliga små och medelstora företag. Förutom behovet av att främja nyetableringar, investeringar finns det även intentioner i vissa programområden med att främja jämställdhetsintegrering i samband med nyetableringar.²⁰ Inom tematiska insatsområde 4 är det särskilt framtagna mål inom programområdena inriktade mot att ta fram nya lösningar och kommersialisera miljöteknik, öka användningen av förnybar energi samt energieffektivisera de små och medelstora företagen. I övrigt har programområdena inom insatsområde 4 främst fokuserat sina särskilda mål mot att energieffektivisera transportsektorn eller specifika delar av offentlig sektor. Att stimulera en omställning mot användande av mera förnybara energilösningar samt energieffektiva lösningar har varit ett centralt mål inom detta insatsområde.²¹

Programområdenas uppfattningar speglar betydelsen av att hitta rätt målgrupp för insatserna. Det är även tydligt att det är av större vikt att hitta rätt målgrupp för företagsfrämjande insatser inom insatsområde 1 och 3 än inom insatsområde 4 för att insatserna ska ge förväntad effekt. Inom insatsområde 1 och 3 efterfrågas företag med både förmåga att utveckla innovativa processer samt förmåga att växa. Det är på så sätt av betydelse att få en uppfattning om vad som kännetecknar de små och medelstora företag som deltagit i ERUF insatser under programperioden 2014–2020.

¹⁸ Insatsområde 1= Tematiska insatsområde 1

¹⁹ Se vidare programområdenas operativa program

²⁰ Ibid

²¹ Ibid

2. Deltar företag med tillväxtpotential i strukturfondsinsatser?

2.1 Är ERUF företagen mera produktiva än andra företag?

2.1.1 Totala antalet deltagande företag i strukturfondsinsatser under programperioden 2014–2020.

Tillväxtanalys har fått tillgång till Tillväxtverkets databas på de företag som deltagit i ERUF insatser under perioden 2014–2020 och sedan integrerat Tillväxtverkets data med Tillväxtanalys egna databaser. I vår analys är det speciellt intressant att studera tabellen för indirekta mottagare, det vill säga företag som fått ERUF-stöd. Bland annat innehåller tabellen uppgifter om företagens organisationsnummer och projekts startdatum. Den ursprungliga tabellen från Tillväxtverkets data innehåller totalt 22 960 företag som erhållit strukturfondsstöd från den europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF) under perioden 2014–2020. I samband med att vi kopplat dessa data till Tillväxtanalys mikrodatabas av företag har antalet företag reducerats till 17 758 företag.²² Se vidare Tabell 1 som visar fördelningen av antalet deltagande företag som fått strukturfondsstöd under skilda år under programperioden 2014–2020.

Tabell 1 Översikt av antalet företag som fått ERUF stöd respektive år.

Startår	Antal ERUF företag	Procent
2014	5	3,00
2015	754	4,25
2016	5 316	29,94
2017	5 777	32,53
2018	4 049	22,80
2019	1 857	10,46

Källa: Tillväxtanalys egna databaser (IFDB och MISS databasen)

2.1.2 Metodologisk ansats för att skapa jämförelsegrupp

Ett huvudsyfte med detta kapitel är att identifiera vilka typer av företag som fått ERUF stöd och jämföra hur ERUF företagen skiljer sig från andra företag som inte fått strukturfondsstöd (så kallade icke-ERUF företag). Vi vill dock göra denna jämförelse inom respektive sektor så vi jämför ERUF företag med andra företag (icke-ERUF företag) inom samma tvåsiffriga SNI-kod (bransch) under samma tidsperiod (år) utifrån olika

²² Det finns flera anledningar till att antalet företag reduceras bland annat att i Tillväxtverkets data är inte alla observationer företag och vissa företag finns inte längre. En viktig anledning till reduktionen av företag i den här rapporten är att vi studerar företags egenskaper innan de får stöd, vilket innebär att de företag som saknar historia inte kan observeras i vår mikrodatabas.

dimensioner året innan ERUF företagen fick strukturfondsstöd.^{23 24} Notera att vi bara matchar företagen på bransch och år ovan, vilket innebär att vi kan studera hur deltagande företag skiljer sig från andra företag med avseende på andra dimensioner och det är dessa skillnader vi är intresserade av att få fram.²⁵ För att summera är det skillnaderna mellan ERUF företag och andra företag i samma bransch som är i fokus.

2.1.3 Vad skiljer ERUF företaget från andra företag?

Vi har i tidigare delrapport²⁶ undersökt vilka företagare och företag som deltar i ERUF insatser och vad det är som skiljer dessa företag från andra företag i samma bransch. Resultaten från dessa undersökningar pekar i stort på att det finns andra faktorer som skiljer ERUF företag från andra företag som inte är relaterat till vilken bransch som företaget tillhör. Vi kan konstatera följande:

- Att ERUF insatserna har riktats i högre grad till en yngre och mer välutbildad företagargrupp. Vi kan även se att det i denna grupp av företagare finns en överrepresentation av kvinnor än vad som vanligt i andra företag inom samma bransch. Vi finner samma resultat när vi specifikt studerar ERUF företagets anställda. Vi finner en större andel universitetsutbildade, större andel kvinnor anställda samt lägre snittålder än i andra jämförbara företag i samma bransch.

- Vi kan även konstatera utifrån att studera ERUF företagets förädlingsvärde samt antal anställda att snittföretaget som deltar i strukturfondsinsatser är större än jämförbart snittföretag som ej deltar. Bland annat är det färre små företag (1–49 anställda) inom den grupp av företag som deltar i strukturfondsinsatser än vad som är kännetecknande för branschen i stort. Resultaten visar att strukturfondsinsatserna har riktats sig till en högre andel yngre, högre utbildade företagare och anställda i olika branscher. Vår slutsats utifrån dessa data är att ERUF företagen under programperioden 2014–2020 har vissa specifika och övergripande kännetecken som är positiva utifrån vilka företag det är som man vill påverka med strukturfondsinsatser.

2.1.4 Har ERUF företag högre produktivitet än andra företag?

Frågor som berör ERUF företagets potential att växa och hur dessa ERUF företag presterar i relation till andra företag är centrala frågor att beröra utifrån programperiodens målsättningar. Ett sätt att studera sådana aspekter närmare är att undersöka hur ERUF företagen står sig med avseende på företagets arbetsproduktivitet.

För att undersöka skillnaderna i produktiviteten mellan ERUF företag och icke-ERUF företag har vi använt oss av arbetsproduktivitet, det vill säga förädlingsvärde per

²³ Den metod som har använts för att skapa en tillförlitlig jämförelsegrupp är CEM-matchning (Coarsened Exact Matching). I den här rapporten använder vi använder alla företag som inte erhållit ERUF stöd som jämförelsegrupp givet att de är i samma sektor viktat på hur lika de är ERUF-företagen. Vikten från CEM-matchning används för att analysera skillnaderna i egenskaper mellan ERUF- och icke-ERUF företag.

²⁴ Totalt är det 5,8 miljoner observationer i jämförelsegruppen, vilket innebär att samma företag förekommer flera gånger. Vi har dock exkluderat dubbelräkning från att räkna samma ERUF företag under flera år. De finns bara med året innan de tar del av ERUF för första gången.

²⁵ Om vi kontrollerar för ytterligare variabler försvinner skillnaderna mellan ERUF och icke-ERUF företag som vi är intresserade av.

²⁶ Se vidare Tillväxtanalys första delrapport 1 inom ramen för detta regeringsuppdrag.

anställd.²⁷ Vi kan konstatera först och främst oavsett bransch har totalt sett ERUF företag en högre snitt arbetsproduktivitet än icke-ERUF företag. De uppmätta skillnaderna är signifikanta på 1 procent nivå. Studerar vi branschvisa skillnader visar resultaten i stort att det ser olika ut och att skillnaderna kan vara relativt stora mellan branscher. I en del branscher är arbetsproduktiviteten lägre och i andra branscher är den högre i snitt hos de deltagande företagen i strukturfondsinsatser än hos andra företag i samma bransch. I fem av tretton branscher är skillnaderna statistiskt säkerställda. I traditionella industribranscher som Tillverkning och bygg ser vi en statistiskt säkerställd arbetsproduktivitet som är högre i ERUF företagen än i andra företag medan vi ser motsatsen inom Vård, omsorg och sociala tjänster. Det förefaller finnas två olika grupper av ERUF företag som deltar i strukturfondsinsatserna. En grupp av ERUF företag som tillhör industrinära verksamheter eller specifika privata tjänstenärningar som har högre produktivitet än snittföretaget i branschen och en grupp av deltagande ERUF företag som är främst inriktad mot offentlig verksamhet som har lägre produktivitet än snittföretaget i branschen, se vidare Tabell 2.

Tabell 2 ERUF företagens arbetsproduktivitet (mätt som förädlingsvärde per anställd) i relation till andra företag fördelat på branscher (tusen kronor).

Bransch	ERUF företag		Icke-ERUF företag		Skillnad
	Medelvärde	Obs.	Medelvärde	Obs.	
Jordbruk, skogsbruk, fiske	822,45	279	901,40	55 494	-78,95
Tillverkning, utvinning	748,10	3 209	679,16	92 288	68,94***
Energiförsörjning, miljö	1686,55	122	1755,17	5 403	-68,62
Byggverksamhet	694,45	1 115	651,11	218 044	42,34**
Handel	673,72	2 450	662,88	287 445	10,84
Transport, magasinering	733,50	291	694,71	77 316	38,79
Hotell, restaurang	523,90	1 040	479,95	92 477	43,95***
Information, kommunikation	852,32	883	876,79	105 140	-24,47
Fastighetsverksamhet	2170,99	294	1691,42	48 678	479,57*
Företagstjänster	720,80	2 193	753,09	394 080	-32,29
Utbildning	562,69	244	521,24	30 280	41,45
Vård, omsorg, sociala tjänster	671,32	228	758,04	63 210	-86,72**
Kulturella, personliga tjänster	520,21	532	542,74	72 272	-22,53
Totalt	742,06	12 880	691,42	1 542 127	50,64***

Anm:*/**/** indikerar att skattningen är statistiskt signifikant skiljt från 0 på 10, 5 och 1 procent nivå.

Arbetsproduktivitet definieras som förädlingsvärde per anställd.

Källa: Tillväxtanalys egna databaser (IFDB och MISS databasen).

²⁷ Det finns också andra mått på produktivitet, exempelvis olika former av total faktorproduktivitet (TFP). Detta kräver ett mått på kapital, vilket är svårare att mäta och därför kan ge lägre tillförlitlighet i produktivitetmåttet.

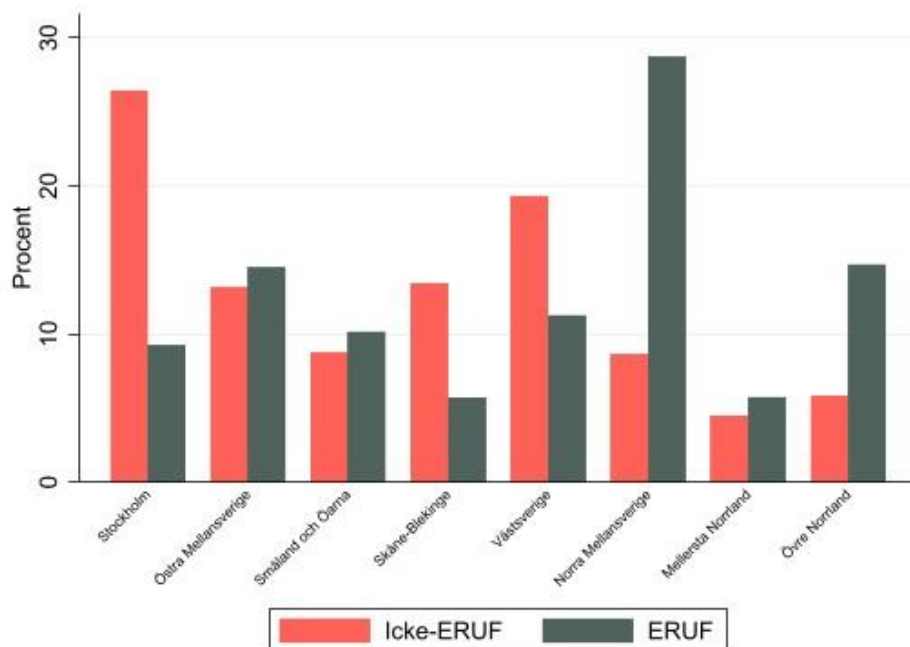
2.2 Finns det produktiva ERUF företag som deltar även utanför storstadsområdena?

2.2.1 Lokaliseringen av deltagande ERUF företag i regionala programområden

I den regionala analysen har vi kartlagt hur den övergripande fördelningen av ERUF företag ser ut i olika programområden²⁸ jämfört med hur den generella fördelningen ser ut för icke-ERUF företag mellan programområden. Vi finner i allmänhet att det finns en lägre andel deltagande ERUF-företag i programområden lokaliserade i storstadsregionerna Stockholm, Skåne-Blekinge och Västsverige. Undantaget är storstadsregionen Östra Mellansverige med en likartad andel av ERUF som icke-ERUF företag i programområdet. Den lägsta andelen ERUF företag jämfört med icke-ERUF finner vi storstadsregionen Stockholm.

Det som sticker ut mest är att vi har en markant högre andel deltagande ERUF företag i programområdena Norra Mellansverige och Övre Norrland jämfört med hur den generella fördelningen av företag ser ut mellan programområdena. Fördelningen av deltagande ERUF företag på skilda programområden återspeglar den regionala fördelningen av beviljade resurser, där Norra Mellansverige och Övre Norrland har haft markant högre andel beviljade resurser fram till sista december 2020 än de andra programområdena. Programområdena Norra Mellansverige och Övre Norrland är på så sätt centrala och viktiga programområden att belysa och utvärdera. Se vidare Figur 2.

Figur 2 Fördelning av ERUF och icke-ERUF företag mellan programområdena (%)

Källa: Tillväxtanalys egna databaser (IFDB och MISS databasen).

²⁸ Programområdena följer den regionala uppdelningen som genomförs på EU-nivå så kallade NUTS 2 regioner

Om vi studerar fördelningen av deltagande ERUF företag mellan olika branscher i skilda programområden visar resultaten att oavsett om vi studerar programområden lokaliserade till storstadsregioner eller ej att Tillverkning, handel och företagstjänster är dominerande inslag i alla programområden.

2.2.2 Omfattning och lokaliseringen av deltagande kunskapsintensiva ERUF företag

Det finns ett stort fokus i programområdena på att rikta stora insatser mot att stimulera de små och medelstora företagens FoU investeringar och att stärka de kunskapsintensiva företagen. För att få en uppfattning om andelen kunskapsintensiva företag som deltagit i strukturfondsinsatserna under programperioden 2014–2020 har vi fokuserat på hur många ERUF-företag som kommer från kunskapsintensiva sektorer. Vi följer riktlinjerna av "sektor approach" från Eurostat för att konstruera den kunskapsintensiva sektorn. Vi konstruerar andelen universitetsutbildade anställda bland de totala anställda på 4-siffrig sektornivå och definierar kunskapsintensiv sektor som sektorns andel över 90:e percentilen av alla sektorer.²⁹

Resultaten visar i stort att ungefär 20 procent av deltagande ERUF företag (3 576 företag) tillhör den kunskapsintensiva sektorn under programperioden 2014–2020 och motsvarande siffra för icke-ERUF företag är cirka 18 procent. Det innebär i stort att vi har en viss överrepresentation av kunskapsintensiva företag som tar emot strukturfondsmedel under programperioden 2014–2020. Det vill säga andelen kunskapsintensiva ERUF företag är något större än vad som finns inom jämförelsegruppen icke-ERUF företag. Utifrån Tabell 3 kan vi utläsa att av de kunskapsintensiva ERUF företag som deltar är de främst inriktade mot konsult- och dataprogrammeringsverksamhet. Vi kan utläsa att 50 procent av företagen är konsultverksamhet med inriktning mot företagsorganisation, teknik eller data. 13 procent av företagen har en inriktning mot dataprogrammering.

Tabell 3 Topp 5 listade branscher bland ERUF företag som ligger i kunskapsintensiva sektorn.

Bransch	Procent	Antal företag
Konsultverksamhet avseende företagsorganisation	23	829
Teknisk konsultverksamhet	19	694
Dataprogrammering	13	468
Datakonsultverksamhet	8	284
Annan naturvetenskaplig och teknisk forskning och utveckling	6	214

Källa: Tillväxtanalys egna databaser (IFDB och MISS databasen).

Vi vet att lokaliseringen av kunskapsintensiva företag är i allmänhet koncentrerade till storstadsregionerna. Ett sätt att få en uppfattning om hur stark denna koncentration är mellan programområdena är genom att först studera hur den generella fördelningen av kunskapsintensiva företag ser ut mellan olika programområden hos alla de företag som ej deltagit i ERUF:s strukturfondsinsatser. Vad resultaten visar här är att över 80 procent av de dessa kunskapsintensiva företag är lokaliserade till storstadsregionernas

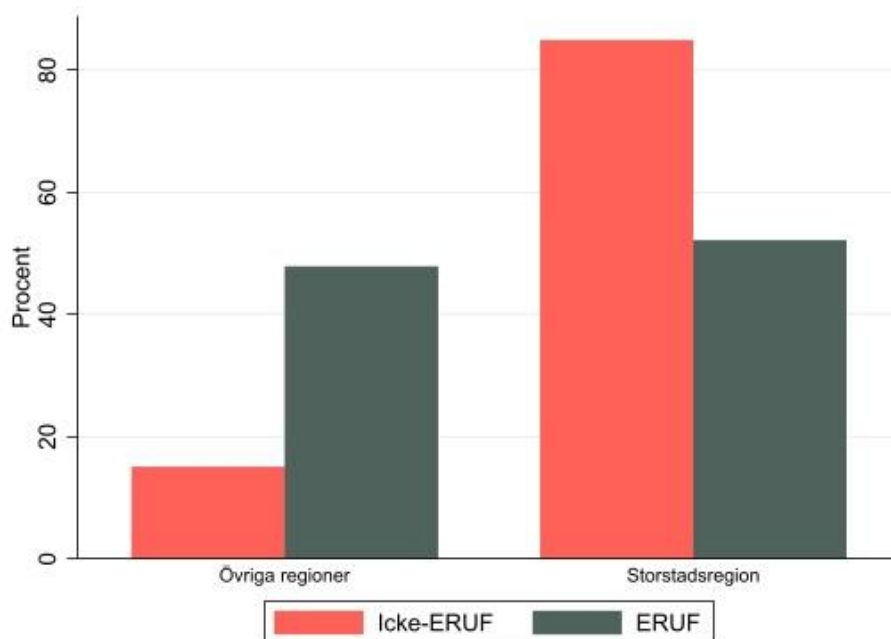
²⁹ Det motsvarar att minst 54 procent av de anställda inom sektorn är universitetsutbildade.

programområden. Det innebär samtidigt att mindre än 20 procent av de kunskapsintensiva företagen finns lokaliserade till övriga programområden.

Hur ser då lokaliseringen ut kring de kunskapsintensiva företag som deltagit i ERUF:s strukturfondsinsatser under programperioden 2014–2020? Vi har här valt att specifikt studera hur koncentrerad lokaliseringen av kunskapsintensiva ERUF företag är till storstadsregionernas programområden.³⁰

Det kan konstateras utifrån Figur 3 att koncentrationen av kunskapsintensiva ERUF företag mellan programområden lokaliserade i storstadsregioner och övriga regioner är markant mindre jämfört med hur lokaliseringen av kunskapsintensiva företag ser ut i allmänhet. Resultaten visar att cirka 48 procent av den totala andelen kunskapsintensiva ERUF företag är lokaliserade till övriga regioner utanför storstadsregionerna. Det innebär att det finns en påfallande överrepresentation av kunskapsintensiva företag som deltagit i programperiodens strukturfondsinsatser i regioner utanför storstadsregionerna i jämförelse med hur det ser ut i allmänhet mellan storstadsregioner och övriga regioner. Utifrån ett regionalt perspektiv är det intressant att notera att man fått med en relativt stor andel kunskapsintensiva företag i programområden som inte har en välutvecklad kunskapsintensiv sektor. Resultaten visar att man fått med en viktig målgrupp i de strukturfondsinsatser som genomförts i programområden utanför storstadsregioner.

Figur 3 Fördelning av kunskapsintensiva företag på programområden i storstadsregioner och övriga regioner.

Källa: Tillväxtanalys egna databaser (IFDB och MISS databasen).

³⁰ I storstadsregion ingår följande programområden: Östra Mellansverige, Stockholm, Västsverige, Skåne-Blekinge och i övriga regioner ingår följande programområden: Övre Norrland, Mellersta Norrland, Norra Mellansverige, Småland och Öarna.

2.2.3 Lokaliseringen av deltagande tillväxtföretag som mottagit ERUF stöd

Det som skiljer snabbväxande företag från andra företag är att de står för en oproportionell stor del av sysselsättningsökningen och tillväxten i förädlingsvärdet. Den tydligaste skillnaden består i att de snabbväxande företagen ofta är yngre företag.³¹ Det innebär att företagets ålder således har stor betydelse för tillväxtförmågan. Det har också visat sig att de anställda i snabbväxande företag har en signifikant högre utbildningsnivå jämfört med övriga företag. Andelen högutbildade är cirka en tredjedel högre för snabbväxande (gaseller) jämfört med övriga företag.³² Utifrån tidigare forskningsresultat finns det en hel del som talar för att snabbväxarna (gasellerna) har en avgörande betydelse för att utveckla entreprenörskap, innovationer och tillväxt. Tidigare studier visar även på att snabbväxare (gaseller) existerar i alla branscher.³³ De flesta snabbväxare är lokaliserade till storstadsregionerna, men det är inte samma starka koncentration i lokaliseringen som finns kring de kunskapsintensiva företagen. I stora drag är snabbväxarna mera jämnt regionalt utspridda.³⁴ ³⁵

Det finns inte något självklart val av vilken definition som ska användas på snabbväxande företag (gaseller). De mått som används i olika studier har alla sina för- och nackdelar och det är svårt att entydigt avgöra vilket mått som är det mest relevanta.³⁶ Vi har valt en så kallad barriärdefinition där snabbväxande företag definieras som de företag som uppnår en viss tillväxt över en utvald tidsperiod.³⁷ Det innebär att vi utgått ifrån Eurostats definition: det vill säga minst 20 procent ökning i omsättning (eller sysselsättning) per år under en 3-årsperiod innan behandlingsperiod och minst 10 anställda i början av observationsperioden.

Resultaten visar att ungefär 15 procent av ERUF-företagen (totalt 2 679 företag) under programperioden 2014–2020 har ökat i nettoomsättning minst 20 procent per år under 3-årsperioden innan de har fått ERUF-stöd. I Figur 4 har vi använt oss av två mått för att visa hur lokaliseringen av snabbväxande företag ser ut mellan programområden i storstadsregioner och övriga regioner. I panel A inkluderas alla snabbväxande ERUF företag även mikroföretag som har mindre än 10 anställda. I panel B använder vi oss av Eurostats definition och fokuserar enbart på lokaliseringen av ERUF företag med minst 10 anställda. Utifrån panel A (som inkluderar alla snabbväxande ERUF företag) kan det konstateras att vi har en klar majoritet av de snabbväxande ERUF företagen lokaliserade utanför storstadsregionerna. Utifrån panel A kan vi påstå att det finns en relativt god spridning av deltagande tillväxtföretag i programområden utanför storstadsregionerna. Resultaten ligger i linje med hur lokaliseringen av de kunskapsintensiva ERUF företagen varit under programperioden.

Om vi utgår ifrån det andra måttet (Panel B och enbart fokuserar på de företag som har minst 10 anställda) kommer andelen av tillväxtföretag bli klart lägre utifrån Eurostats definition, ungefär 2,5 procent (totalt 440 företag), eftersom majoriteten av ERUF-företag

³¹ Tillväxtanalys 2009:11 Entreprenörskap och innovationer, Stockholm, s 44–45.

³² Tillväxtanalys 2009 (Bilaga 2) Gasellföretag – kännetecknen och utvecklingsmönster, Östersund, ss 5ff.

³³ Tillväxtanalys 2009 (Bilaga 2) Gasellföretag – kännetecknen och utvecklingsmönster, Östersund, ss 39ff.

³⁴ Tillväxtanalys 2009 (Bilaga 2) Gasellföretag – kännetecknen och utvecklingsmönster, Östersund, ss 39–42.

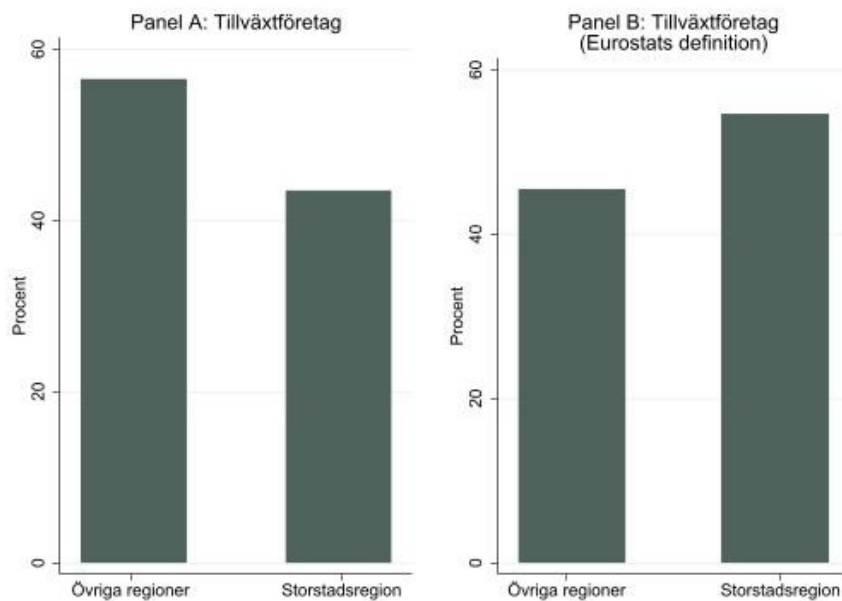
³⁵ Tillväxtanalys 2009:11 Entreprenörskap och innovationer, Stockholm, s 45–47.

³⁶ Tillväxtanalys 2011:15 Snabbväxarnas dynamik är hög tillväxt uthållig? Stockholm, s 3

³⁷ Ibid, s 17f.

har mindre än 10 anställda. Utifrån Panel B (Figur 4) är majoriteten av de snabbväxande företagen enligt Eurostatsdefinition lokaliserade till storstadsregioner. Notera att den största skillnaden mellan panelen A och B i Figur 4 är att vi använder Eurostats definition i panel B och därför fokuserar på företagen med minst 10 anställda, men, i panel A inkluderar vi även mikroföretag som har mindre än 10 anställda. Vi får på så sätt olika resultat beroende på huruvida mikroföretagen inkluderas eller inte. Men fördelningen av deltagande tillväxtföretag i strukturfondsinsatser mellan programområden lokaliserade i storstadsregioner och övriga programområden kommer ändå vara relativt jämnt fördelat oavsett användande av definition.

Figur 4 Andelen tillväxtföretag fördelat på programområden i storstadsregioner och övriga regioner.

Källa: Tillväxtanalys egna databaser (IFDB och MISS databasen).

2.3 Avslutande kommentarer

Vi har i detta kapitel försökt besvara frågan om och i vilken grad som det finns företag med tillväxtpotential som deltar i ERUF:s strukturfondsinsatser över lag och i skilda programområden. Vi har framför allt synat programområden som antingen är lokaliserade till storstadsregioner eller ej. Skälet till detta är att dessa programområden har relativt skilda förutsättningar för att utveckla företag med företagsstödjande insatser.

Det vi kan konstatera är att den företagare och företag som fått stöd från ERUF:s strukturfonder har specifika kännetecknen som skiljer sig från andra företagare och företag. Vi kan se från våra empiriska analyser att en högre andel yngre, högre utbildade företagare och anställda har deltagit i ERUF:s strukturfondsinsatser än vad som är normalt i samma branscher. Vi kan på så sätt hävda att ERUF företagen har vissa kännetecken som är positiva utifrån vilka företag det är som man vill påverka med strukturfondsinsatser. Ställer vi ytterligare krav på företagens förmåga att växa finner vi i stort att de deltagande företagens snittproduktivitet varierar mellan branscher. Det mönster vi ser är att de deltagande företagen som har en mera industrinära koppling har en högre produktivitet än snittföretaget i kontrollgruppen medan det motsatta gäller för

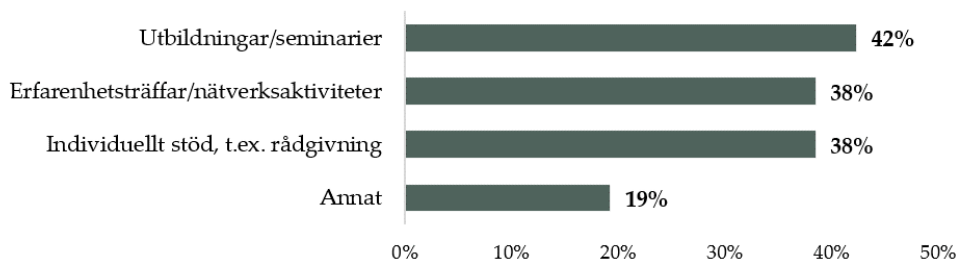
deltagande företag inriktade mot offentlig verksamhet. Resultaten är till viss del osäkra på grund av att vi inte kunnat få fram signifikanta skillnader i alla branschmätningarna. Men oavsett bransch finner vi totalt sett att ERUF-företag har i snitt högre arbetsproduktivitet än icke- ERUF företag.

Slutligen om vi studerar deltagandet och lokaliseringen av två centrala målgrupper för ERUF:s insatser, det vill säga snabbväxande företag och kunskapsintensiva företag, ser vi att det finns en påfallande överrepresentation av kunskapsintensiva företag som deltagit i programperiodens strukturfondsinsatser i regioner utanför storstadsregionerna. Vi ser även samma regionala mönster när vi studerar lokaliseringen av snabbväxande företag som deltagit i ERUF:s insatser. Resultaten indikerar att strukturfondsinsatserna ändå har kommit åt viktiga grupper av företag som har utvecklingspotential utanför storstadsregionerna. Programperiodens mål med att påverka nyckelgrupper av företag i regioner med sämre regionala förutsättningar förfaller utifrån våra data vara på så sätt tillgodosedd.

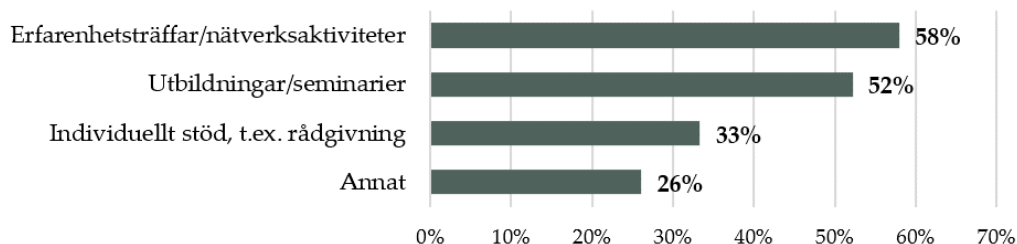
3. Vad är det för typ av företagsstödjande strukturfondsinsats som vi utvärderar?

Oavsett om vi studerar strukturfondsinsatser inom tematiska insatsområde 1, 3 eller 4 är både inriktning och omfattning av strukturfondsinsatserna relativt lika mellan de olika tematiska insatsområdena. Det två insatsaktiviteter som är mest vanliga för företagarna är utbildningar/seminarier och erfarenhetsträffar/nätverksaktiviteter, tätt följd av individuellt stöd (rådgivning). Vi kan se utifrån enkätresultaten fördelningen på olika typer av aktiviteter. Mellan 40–60 procent av företagarna har deltagit i erfarenhetsträffar/nätverksaktiviteter, mellan 40–50 procent av företagarna har deltagit i utbildningar/seminarier och mellan 30–40 procent av företagarna har deltagit i individuellt stöd (rådgivning). Vi visar därmed att dessa tre centrala insatser kombineras i olika omfattning och att de utgör tillsammans en central gemensam insats för att på olika sätt bidra med stöd till individuella företag under programperioden 2014–2020 oavsett tematiskt insatsområde.

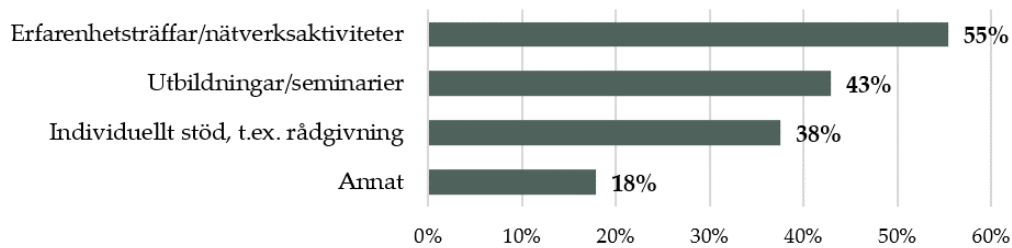
Figur 5: Vilka typer av aktiviteter har företagen deltagit i inom tematiska insatsområde 1? (n = 26)

Figur 6: Vilka typer av aktiviteter har företagen deltagit i inom tematiska insatsområde 3? (n = 69)

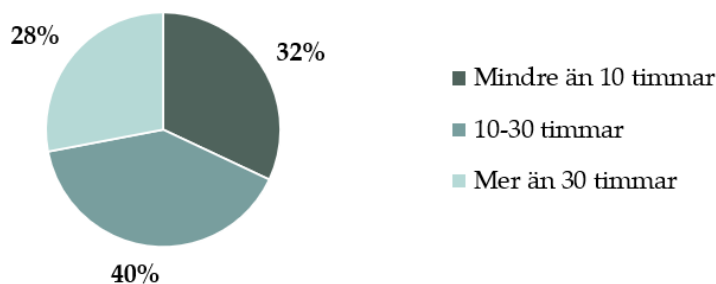

Figur 7: Vilka typer av aktiviteter har företagen deltagit i inom tematiska insatsområde 4? (n = 56)

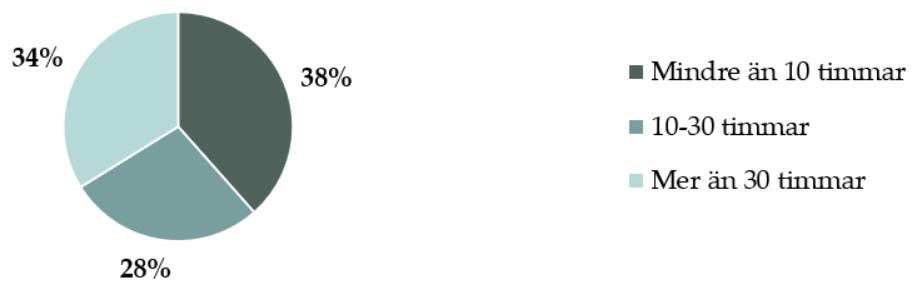
Förutom inriktning på olika företagsstödjande strukturfondsinsatser är det även viktigt att få en uppfattning om hur många timmar som företagen lägger ned på att delta i insatsen. Det har i många fall en helt avgörande betydelse för vad man kan förvänta sig för effekter av en insats. Vi vet sedan tidigare att det finns bortfall i enkäten³⁸ och det finns därför en hel del osäkerhet kring hur representativ dessa svar är för alla företag. Man ska nog ha i åtanke att det kan finnas fler företag som inte har deltagit speciellt aktivt. Den slutsatsen har sin styrka i att det har varit svårt att få ett flertal företag att svara på enkäten och att de inte vet själva om de har varit med i en projektinsats eller ej. Enkätresultaten är ändå intressanta för det speglar ändå variationen i hur aktiva deltagande företag varit i strukturfondsinsatser inom tematiska insatsområde 1,3 och 4. Resultaten visar i grova drag att oavsett tematiskt insatsområde som vi studerar har cirka en tredjedel av företagen deltagit mindre än 10 timmar i projektinsatserna, en tredjedel har deltagit mellan 10-30 timmar i projektinsatserna och en tredjedel har deltagit mer än 30 timmar i projektinsatserna. Det innebär att två tredjedelar av deltagande företag ändå har lagt ned relativt mycket tid på att delta i projekten. Vi kan utifrån dessa resultat ändå förvänta oss att detta kan ge effekt på företagen. Dock är variationen stor och den variationen är viktig att ta med sig när vi sedan bedömer effekter på deltagande företag.

Figur 8: Hur många timmar har företagen lagt på projektens aktiviteter inom tematiska insatsområde 1? (n = 25)

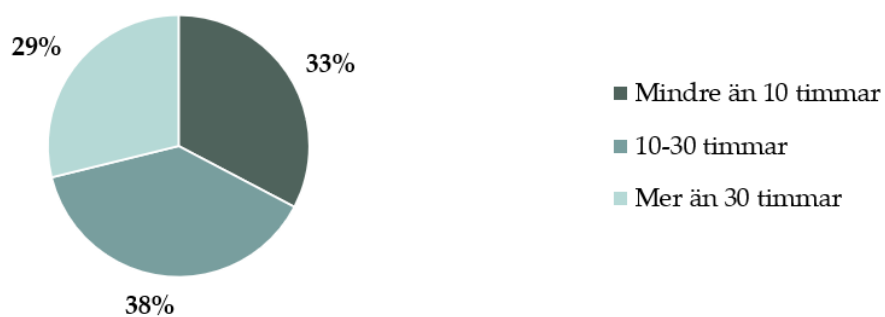

³⁸ För närmare information om bortfallen i enkäten, se vidare delrapport 2 inom ramen för detta regeringsuppdrag som specifikt berör kortsiktiga effekter av ERUF:s insatser.

Figur 9: Hur många timmar har företagen lagt på projektens aktiviteter inom tematiska insatsområde 3? (n = 65)

Figur 10: Hur många timmar har företagen lagt på projektens aktiviteter inom tematiska insatsområde 4? (n = 52)

4. Strategiska projektinsatser kortsiktiga effekter på små och medelstora företag

4.1 Får ERUF-företag mera stöd än andra företag?

För att värdera specifikt strukturfondsinsatsernas effekt på deltagande företag behöver vi ha en bra uppfattning om andra former av stöd som deltagande företag har fått under den programperiod som undersöks. Vi har därför inledningsvis studerat i vilken grad som ERUF företag får andra stöd än strukturfondsstöd under programperioden 2014–2020. Vi har utgått ifrån de stöd som finns tillgängliga i vår MISS databas.³⁹ Det är dock bra att ha i bakgrunden att dessa siffror kan vara en viss underskattning eftersom vi inte har tillgång till alla stöd i vår egen databas. Det är intressant att notera att 34 procent av ERUF företagen har mottagit andra stöd än de stöd som de mottagit från ERUF under programperioden 2014–2020. Jämför vi dessa siffror med andra företag i Tabell 4 kan vi konstatera att denna andel av andra stöd hos icke-ERUF företag är mindre än 1 procent. Vi har här en ganska tydlig skillnad mellan ERUF-företag och icke-ERUF företag, där det är relativt vanligt att ERUF företagen söker även andra stöd än strukturfondsstöd. De finansiärer som står för den största andelen av att förmedla andra stöd till ERUF företagen är Tillväxtverket (16 procent), Almi (14 procent) och Vinnova (12 procent). Det innebär att det är en ganska stor andel företag som kombinerar sitt strukturfondsstöd med andra former av stöd.

Vi har även studerat om dessa ERUF företag som mottagit strukturfondsinsatser under programperioden 2014–2020 mottagit stöd före programperiodens start, det vill säga under åren 2010–2013. Resultaten visar att 17 procent av ERUF företagen har mottagit stöd från någon av de andra aktörerna åren innan programperioden start. Det innebär att det finns en relativt stor andel av ERUF företagen, där stöden förefaller vara en viktig del av företagets långsiktiga verksamhet. Det kan på sätt finnas vissa risker med att stöden skapar ett visst "stigberoende" och att företag fortsätter söka stöd när man kommit in och lärt sig hur stödsystemen fungerar.⁴⁰

³⁹ Notera att tillgång till dataperioden kan variera för de olika stöden i MISS databas.

⁴⁰ Notera att vi inkluderar både selektiva och generella stöd, medan ERUF är ett selektivt stöd.

Tabell 4 Andel ERUF- och Icke-ERUF företag som fått andra stöd under perioderna 2010–2013 respektive 2014–2020.

Andra stöd än ERUF	Procent (ERUF företag)		Procent (Icke-ERUF företag)
	2010–2013	2014–2020	2014–2020
Har fått något av de andra stöden ⁽¹⁾	17%	34%	0,67%
Tillväxtverket	9%	16%	0,4%
Norrlandsfonden	-	0,7%	0,01%
Energimyndigheten	0,5%	3%	0,03%
Exportkreditnämnden	0,9%	1%	0,04%
Almi	7% ⁽²⁾	14%	1,37%
Vinnova	4%	12%	0,33%

Anm: Företagen har fått stöd från Tillväxtverket, Norrlandsfonden, Energimyndigheten, Exportkreditnämnden, Almi eller Vinnova. Almi data för 2011 saknas.

Källa: Tillväxtanalys egna databaser (IFDB och MISS databasen).

Dessa resultat visar att strukturfondsstöden kan vara ett av flera stödföretagen söker och kan kombineras med andra former av stöd under samma programperiod. Det innebär även att det är svårare att utvärdera effekten av en specifik insats när företagen mottagit flera olika typer av insatser. Vi har tagit hänsyn till detta när vi utvärderat effekterna av strukturfondsinsatserna och specifikt utvärderat endast deltagande företag som tagit emot strukturfondsstöd och inga andra stöd. På så sätt kan vi isolera och värdera effekten av strukturfondsinsatsen och inte andra insatser med hjälp av kvasiexperimentella metoder. Dock har steg 1 i denna serie av utvärderingar varit att bedöma kortsiktiga effekter som har uppstått i strategiskt viktiga projekt inom tematiska insatsområde 1,3 och 4 som man inte kan avläsa i företagets omsättning, förädlingsvärde eller sysselsättning.

4.2 Avgränsningar

Det har gjorts flera avgränsningar i utvärderingen av specifikt strategiska projektinsatser för att göra det möjligt att utvärdera specifikt kortsiktiga effekter av entreprenörskapsinsatser inom ERUF 2014–2020.

Vi har i följande kapitel avgränsat effektstudien till programområdena *Övre Norrland*, *Norra Mellansverige* och *Skåne-Blekinge*. Vi har utgått från två urvalskriterier i urvalet av programområden: dels programområdets tilldelning av medel, dels geografiska aspekter så att utvärderingen täcker in insatsområdena i norra, mellersta och södra Sverige. De tre programområdena har tilldelats mest medel från ERUF i norra, mellersta respektive södra Sverige (bortsett från Småland och öarna i Södra Sverige). Vi vill genom urvalet av programområden inkludera såväl storstad som landsbygd i utvärderingen.

Vi ser även att dessa tre programområden är särskilt intressanta att analysera utifrån smart specialisering. Övre Norrland (dvs. Västerbottens och Norrbottens län) är ett område med dynamisk utveckling där det just nu sker nya och stora investeringar som kan leda till en övergång till en mer koldioxidsnål ekonomi. Norra Mellansverige (dvs. Gävleborgs, Dalarnas och Värmlands län) har ett långvarigt och välkänt arbete med kluster med fokus på basindustri som till exempel Paper Province. Skåne-Blekinge (dvs.

Skåne och Blekinge län) har en tudelad ekonomi, med högre andel kunskapsintensiva företag och specialiserade tjänster i väst och tillverkningsindustri i öst. Skåne-Blekinge har även flera insatser med samarbeten med Greater Copenhagen-området.

Bredden av programområden gör det också möjligt för oss att analysera hur storstadsregioner (Skåne-Blekinge) har prioriterat jämfört med övriga regioner (Övre Norrland och Norra Mellansverige). Syftet med avgränsningen är att säkerställa att utvärderingen blir tillräckligt bred så till vida att det inte enbart blir ett område som undersöks per geografiskt område, samtidigt som analysen blir tillräckligt fokuserad för att täcka in flera projekt och satsningar inom styrkeområdena. Vi har också eftersträvat att undersöka liknande smart specialiseringsområden i de tre programområdena för att utvärdera om det finns skillnader mellan programområden som valt liknande styrkeområden

4.3 Metod och analysram

Det har tagits fram en speciell analysram för utvärderingen. Analysramen tydliggör vilka utvärderingsfrågor som ska besvaras och vilka metoder som ska användas för att besvara respektive fråga, se bilaga 1. All data har sammanställts, kategoriserats, analyserats och värderats utifrån utvärderingsfrågorna i analysramen. Tillvägagångssättet har gjort det möjligt att ompröva hypoteser och eventuella slutsatser under arbetets gång.

Huvudfokus i våra utvärderingar är på effekter av företagsstödjande insatser och vi har i ett första steg haft som avsikt att bedöma vilka kortsiktiga effekter som insatserna genererar. Med det avses effekter som inte har fått genomslag än på företagets utveckling, det vill säga effekter som inte går att avläsa direkt i företagets produktivitet, omsättning eller sysselsättning, men som är ändå viktiga förändringar för företagets utveckling. Syftet har varit att fånga effekter av insatser som inte är möjliga att fånga med kvasiexperimentella metoder. Centralt har varit att fånga företagarens och företagets perspektiv på insatsernas betydelse.

Vi har använt flera metoder i utvärderingen. En dokumentanalys av operativa program, strategidokument, utvärderingar och slutrapporter etc. har kombinerats med enkätundersökningar, fördjupande intervjuer med deltagande företag och intervjuer med specifika regionala företrädare som enligt Tillväxtverket har djupare insikter i främst arbetet med smart specialisering i de regioner som ingår i de utvalda programområdena.

Totalt har vi fått information om 452 projekt i de tre programområdena inom tematiskt mål 1, 3 och 4 som genomförts mellan 2014–2022. Av dessa projekt har totalt 289 projekt haft deltagande företag. Vi har analyserat projektbeskrivningarna i samtliga 289 projekt och bedömt hur projekten har relaterat till urvalet av smarta specialiseringsområden i programområdena. Arbetet har resulterat i ett urval av 16 projekt som bedömts vara särskilt relevanta för utvalda programområden och smarta specialiseringsområden och har ett gemensamt fokus på entreprenörskapsinsatser.

De 16 utvalda projekten har följts upp via enkätundersökningar som riktar sig direkt till företagsledare hos företag som deltagit i insatser i utvalda projekt. Enkätfrågorna bygger på självskattning där företagsledarna gör en bedömning av vilken utveckling eller förändring som insatserna bidragit till för dem själva och företaget. Respondenterna har haft möjlighet att svara både på stängda och öppna frågor. Vi är väl medvetna om att det oftast är svårt att få företag, särskilt små och medelstora företag, att svara på enkäter. I

den här utvärderingen har Tillväxtanalys i samråd med Ramboll ändå valt enkätundersökning som huvudsaklig metod eftersom vi vill nå ut till så många företag som möjligt. Det har dock krävts flera påminnelser för att få nå en tillräcklig svarsfrekvens.

Det har varit en stor utmaning att hitta kontaktinformation till samtliga deltagande företag. Vissa företag är enskilda firmor och/eller saknar en hemsida. Vissa andra företag har flera arbetsställen och det är därmed osäkert vem eller vilka från företaget som har deltagit i insatsen. I dessa fall har vi utgått från projektets huvudsäte eller sätet i regionen där projektet genomförts för att öka sannolikheten att kontakta rätt person. Med hjälp av Tillväxtverket har vi fått tillgång till organisationsnummer till 858 företag som deltagit i projektet. Eftersom Tillväxtverket inte har tillgång till e-postadresser till deltagarna har vi samlat denna information från företagens hemsidor. Skrivbordsstudien resulterade i kontaktuppgifter för totalt 572 företag.

På uppdrag av Tillväxtanalys har Ramboll även genomfört kvalitativa intervjuer med 13 företagare som deltagit i entreprenörskapsinsatser inom utvalda programområden och fokusområden. Syftet med intervjuerna har varit att följa upp, komplettera och få en fördjupning i de centrala resultat som vi fått in via enkätundersökningen. Samtliga intervjuer har varit semi-strukturerade och genomförts via telefon eller digitalt. Vid sidan om det har vi genomfört kvalitativa intervjuer med sex regionala företrädare i de tre utvalda programområdena. Urval av aktörer att intervjua har gjorts i samråd med Tillväxtverket. I likhet med företagsintervjuerna har dessa intervjuer varit semi-strukturerade och genomförts digitalt.

4.3.1 Insamling av data om det nationella programmet

Vår utvärdering av entreprenörskapsinsatserna i det nationella programmet har genomförts separat men utifrån i huvudsak samma tillvägagångssätt som vid analysen av de regionala programmen. Vi har samlat in information om genomförda projekt inom ramen för det nationella regionalfondsprogrammet från Tillväxtverket, totalt 72 projekt. Vi har valt att enbart fokusera på projekt som avslutats under 2020 och 2021 för att öka potentialen för högre svarsfrekvens bland deltagande företag. I urvalet valde vi projekt med ett begränsat antal deltagare (det vill säga inte mer än några hundratal deltagande företag). Vi har genomfört stegvisa urval och eftersträvat balans mellan antal projekt, antal deltagande företag och de begränsningar som fanns kring att samla in kontaktuppgifter om företagen. Ett första urval resulterade i totalt 14 projekt. Därefter har vi analyserat projektbeskrivningarna för de 14 projekten och bedömt projektens relevans. Det innebar i slutändan att vi begränsade oss till 5 projekt inom det nationella regionalfondsprogrammet inom de tre tematiska områdena.

Enkätundersökningen av företag som deltagit i det nationella programmet genomfördes på ett liknande sätt som för de regionala programmen. Däremot samlade vi inte in kontaktinformation till samtliga deltagande företag, utan gjorde ett urval av deltagande företag per genomförd insats. Enkäten skickades ut till 104 företag med en sammanlagd svarsfrekvens på 34 procent i det nationella regionalfondsprogrammet.

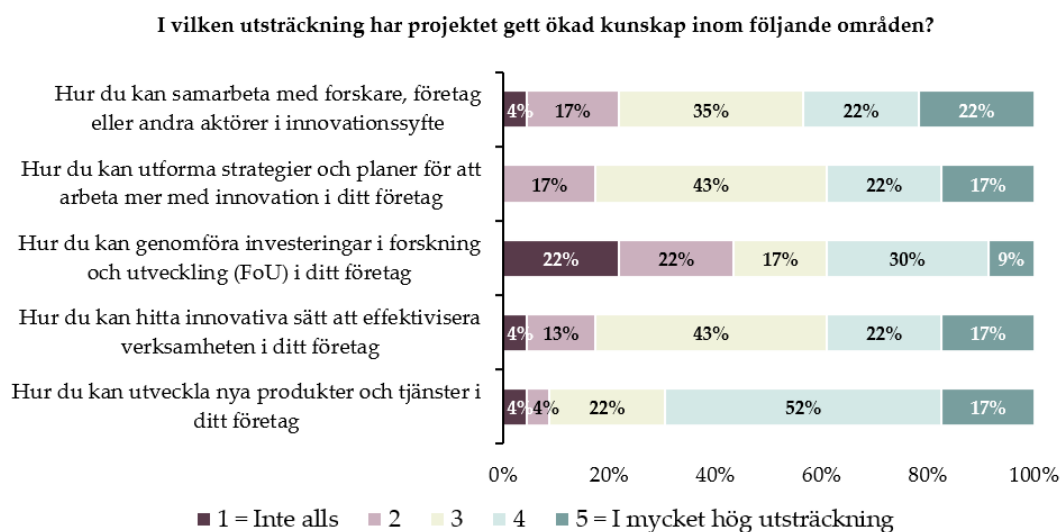
4.4 Kortsiktiga effekter på individ, företag och regional nivå

Huvudfokus i följande avsnitt är att studera om projektinsatserna lett till några kunskapshöjande förändringar på de deltagande företagen (dvs effekt på individnivå) och om projektinsatserna har bidragit till förändring inom företagen (dvs effekt på deltagande företag). Ett sätt att förtydliga vad vi avser med kortsiktiga effekter i relation till mera långsiktiga effekter är att vi främst är intresserade av att undersöka tidigt initierade förändringar som uppstår hos en individ, exempelvis vad det får via utbildning i mera kunskaper om hur de kan utveckla en produkt. Nästa steg i detta är att individen behöver lära sig omsätta dessa kunskaper i konkreta aktiviteter och slutligen kan detta få effekt på lång sikt på själva företagets konkurrensförmåga. Det vi gör i följande kapitel är att undersöka de deltagande företagens bedömningar och värdet av de kunskaper som de har tillskansat sig och om de har lyckats omsätta dessa kunskaper till mera konkreta aktiviteter i företaget. Vi kommer inte undersöka vad man vanligtvis menar med effekter på företagets tillväxt och konkurrensförmåga utan det gör vi i de avslutande kapitlen.

4.4.1 Effekter inom tematiska insatsområde 1

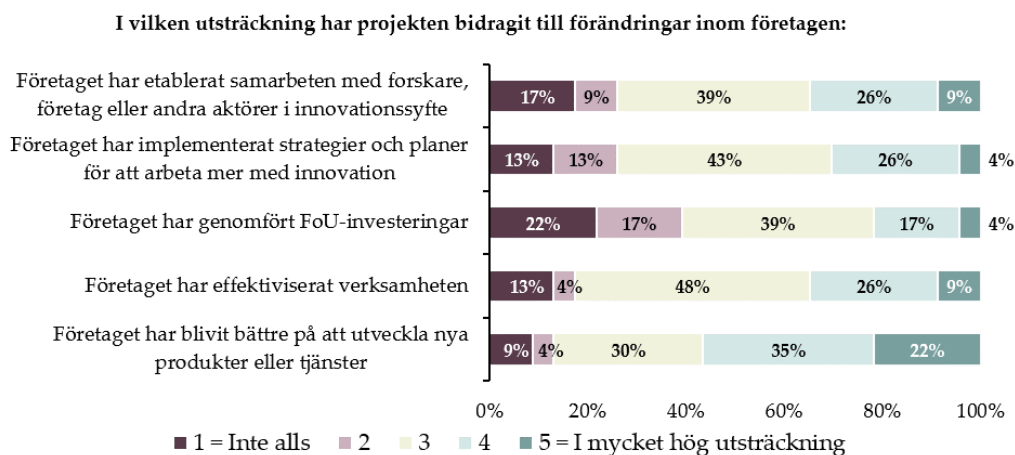
Inom tematiska insatsområde 1 finns fokus på att få deltagande företagare och företagen att utveckla och investera mera i nya produkter och tjänster. Resultaten från enkätsvaren visar att 69 procent av de deltagande företagen har fått ökade kunskaper i hög eller mycket hög utsträckning i hur de ska utveckla nya produkter och tjänster i sitt företag. Resultaten i de övriga enkätfrågorna visar att ungefär 40 procent av de deltagande företagen bedömer att de fått ökade kunskaper inom dessa områden i hög eller mycket hög utsträckning. I stort indikerar enkätsvaren tydliga positiva effekter på cirka hälften av de deltagande företagens kunskaper. Utifrån dessa resultat verkar det som att projektinsatserna inom tematiska insatsområde 1 har påverkat flera centrala områden, men framför allt påverkat de deltagande företagens kunskaper kring hur man ska utveckla nya produkter och tjänster.

Figur 11: Områden som deltagande individer har ökat sina kunskaper inom till följd av TM1-projekten (n = 23)

Nästa fråga att ställa är om dessa kunskapshöjande effekter på företagen har lett till några konkreta förändringar inom företaget. Resultaten på företagsnivå visar att 57 procent bedömer att projektinsatserna har bidragit till att deras företag har blivit bättre på att utveckla nya produkter och tjänster i hög eller mycket hög utsträckning. Av de som svarat på enkäten bedömer 21 procent att projektinsatserna lett till att företaget har genomfört FoU-investeringar i hög eller mycket hög utsträckning. I övriga enkätfrågor bedömer ungefär 30 procent att det skett förändringar i företaget i hög eller mycket hög utsträckning. Det är även tydligt utifrån dessa svar att det skett förändringar i de deltagande företagen som är relaterade till projektinsatsernas målsättningar. Men som sagt resultaten ska se i ljuset av att vi inte har en speciellt bra svarsfrekvens inom tematiska insatsområde 1 och vi vet inte hur mycket som bortfallet påverkar resultaten.

Figur 12: Områden som TM1-projekten bidragit till förändringar i deltagande företag (n = 23)

4.4.2 Effekter inom tematiska insatsområde 3

Inom tematiska insatsområde 3 finns fokus på att få befintliga företag att växa och bli mera konkurrenskraftiga via nya produkter, via nya strategier för att växa, eller nya samarbeten med andra leverantörer, kunder samt via en bättre förmåga att få tillgång till nya internationella marknader.

Resultaten från enkätsvaren visar att ungefär 50 procent av de deltagande företagen har fått ökade kunskaper i hög eller mycket hög utsträckning i hur de ska hitta nya marknader eller kunder, hitta tillväxtpotentialer i samarbete med andra kunder, leverantörer, utforma strategier och planer för att få företaget att växa samt hur man ska utveckla nya produkter och tjänster. Resultaten i de övriga enkätfrågorna visar att mellan 20–30 procent av de deltagande företagen bedömer att de fått ökade kunskaper inom dessa områden i hög eller mycket hög utsträckning. Utifrån dessa resultat ser det ut som att projektinsatserna inom tematiska insatsområde 3 genererat positiva men inte lika positiva effekter som inom tematiska insatsområde 1. Vi ser dock att hälften av de deltagande företagen bedömer att de fått i hög och mycket hög utsträckning ökade kunskaper i ett flertal relevanta insatsområden. Se vidare bilaga 2.

Oavsett att det finns vissa skillnader är resultaten i grova drag relativt lika mellan insatsområde 1 och 3. Det är ungefär hälften av företagen som bedömer att de fått ökade kunskaper i hög eller mycket hög utsträckning i centrala insatsområden för att få företaget att växa eller bli mera innovativt. Nästa fråga att ställa är om dessa

kunskapshöjande effekter på företagarna har lett till några konkreta förändringar inom företaget inom tematiska insatsområde 3. Resultaten på företagsnivå visar att mellan 40-50 procent av de deltagande företagen bedömer att projektinsatserna har bidragit till att deras företag har blivit bättre på att utveckla nya produkter och tjänster, etablera nya samarbeten med kunder, leverantörer eller andra aktörer, genomfört aktiviteter för att internationalisera företaget, eller börjat arbeta med nya marknader eller kunder i hög eller mycket hög utsträckning. På resterande frågor kring exempelvis hållbarhetsarbete och finansiering är det färre som bedömer att detta har lett till förändringar i företaget i hög eller mycket hög utsträckning. Det är även tydligt utifrån dessa svar att det skett en del positiva förändringar i de deltagande företagen inom tematiska insatsområde 3 som är relaterade till projektinsatsernas målsättningar. Vi har fått en klart högre svarsfrekvens på våra enkätfrågor inom tematiska insatsområde 3, men resultaten ska ändå ses som osäkra på grund av bortfallet.

4.4.3 Effekter inom tematiska insatsområde 4

Inom tematiska insatsområde 4 finns fokus på att de deltagande företagen ska energieffektiviseras och övergå till att använda sig mera av förnyelsebara energikällor.

Resultaten från enkätsvaren visar att ungefär 50 procent av de deltagande företagarna har fått ökade kunskaper i hög eller mycket hög utsträckning i hur de ska samarbeta med andra forskare, företag och myndigheter, utforma strategier och planer för företagets hållbarhetsarbete. Kring mera konkreta frågor som berör om företagarna fått ökade kunskaper kring energieffektivisering och att ställa om för att använda mer förnybar energi är resultaten sämre. Resultaten i de sistnämnda visar att ungefär 30 procent av de deltagande företagarna bedömer att de fått ökade kunskaper inom dessa områden i hög eller mycket hög utsträckning. Utifrån dessa resultat ser det ut som att projektinsatserna inom tematiska insatsområde 4 inte har genererat lika positiva kunskapshöjande effekter inom centrala insatsområden som inom de andra tematiska insatsområden 1 och 3. Men det är ändå 30–50 procent av de deltagande företagarna som bedömer att de fått ökade kunskaper i hög eller mycket hög utsträckning inom relevanta insatsområden. Se vidare bilaga 2.

Nästa fråga att ställa är om dessa kunskapshöjande effekter på företagarna har lett till några konkreta förändringar inom företaget inom tematiska insatsområde 4. Resultaten på företagsnivå visar att 45 procent av de deltagande företagen bedömer att projektinsatserna har bidragit till att deras företag har blivit bättre på att implementera strategier för företagets hållbarhetsarbete i hög eller mycket hög utsträckning. Det är 34 procent som bedömer att företaget har etablerat samarbeten med forskare, företag och andra aktörer i hög eller mycket hög utsträckning. Slutligen bedömer ungefär 30 procent att deltagande företag att de har energieffektiviserat verksamheten samt ställt om till att använda mer förnybar energi.

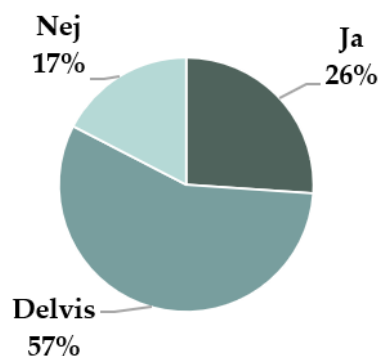
Det är även tydligt utifrån dessa svar att det skett en del konkreta positiva förändringar i de deltagande företagen inom tematiska insatsområde 4 som är relaterade till projektinsatsernas målsättningar. Men de positiva förändringar som lyfts fram är inte lika stora som inom de andra tematiska insatsområdena. Det verkar som att de deltagande företagen har lagt ned mer tid på att implementera strategier och etablera samarbeten. Svarsfrekvensen är sämre än inom tematiska insatsområde 3 och det finns inom

tematiska insatsområde 4 även osäkerheter kring hur representativa bedömningarna är och hur mycket som bortfallet påverkar resultaten.

4.5 I vilken grad beror den kortsiktiga effekten på strukturfondsinsatsen?

En viktig kontrafaktisk fråga kring projektinsatsens betydelse för de effekter som vi kan se på företagen och företagen är om de insatser som genomförts i företaget skulle ha skett oavsett om projektinsatsen genomförts eller ej. Vi kan konstatera från enkätsvaren att inom tematiska insatsområde 1 är det närmare 60 procent som bedömer att den förändring som skett i företaget efter att ha deltagit i projektinsatsen skulle delvis ha skett oavsett deltagande i projektet. Enkätsvaren visar också att 17 procent bedömer att förändringarna i företaget inte skulle ha skett om de inte varit med i projektinsatsen medan 26 procent av deltagande företagen bedömer att förändringarna i företaget skulle ha skett ändå oavsett projektinsats. Här kan det vara värt att notera att nästan hälften av de deltagande företagen som lagt ned lite tid på insatsen (färre än 10 timmar) har uppgett att förändringen i företaget skulle ha skett oavsett om projektinsats genomförts eller ej. Det finns på så sätt ett tydligt mönster i att de som har lagt ned mer tid i projektinsatsen har bedömt att själva projektinsatsen haft större värde för de förändringar som skett i företaget och vice versa.

Figur 13: Skulle förändringen ha skett oavsett deltagande i projekten? (n = 23)

Studerar vi hur bedömningarna av de deltagande företagen har gjorts inom tematiska insatsområde 3 och 4 får vi ungefär samma fördelning som inom tematiska insatsområde 1. Den skillnad som finns är att det är en klart mindre andel av de deltagande företagen som bedömer att förändringen i företaget skulle ha skett oavsett deltagande i projektinsatsen (13 respektive 17 procent). Vi har även här samma mönster kring de som deltagit mindre timmar i insatsen med en tydlig tendens till att bedöma att förändringen i företagen skulle ha skett oavsett om projektinsatsen skulle ha genomförts eller ej. Se vidare bilaga 2.

4.6 Sammanfattande synpunkter kring insatsens betydelse

I grova drag kan vi påstå att ungefär hälften av de deltagande företagen bedömt att det har skett både kunskapshöjande och konkreta förändringar i företaget i hög eller mycket hög utsträckning. Vi ser även utifrån enkätsvaren att mer än hälften av de deltagande

företagen har lagt ned relativt mycket tid på att delta i insatsen. En sista viktig pusselbit till detta är frågan om i vilken utsträckning som dessa projektinsatser har motsvarat företagarens och företagens egna behov. Vi får även här samma fördelning, där mer än hälften av de deltagande företagen anser att insatserna motsvarat företagarens och företagens egna behov i hög eller mycket hög utsträckning. Vi kan utifrån dessa resultat ändå påstå utifrån ett företagarperspektiv att insatserna verkar ha fått en tydlig positiv effekt på både företagaren och företaget i hälften av fallen. På frågan hur viktig projektinsatserna varit för genomförande av förändringarna i deltagande företagen förefaller det som att projektinsatserna ändå har bidragit till att förändringar har genomförts i cirka 80 procent av fallen. Det är svårt utifrån dessa data att påstå att projektinsatserna inte haft betydelse för de deltagande företag utan förefaller ändå vara en viktig pusselbit för att få i gång förändringar i företaget och på så sätt bidra till effekter på lång sikt. Hur stora effekterna egentligen är på dessa företag är svårt att värdera utifrån dessa metoder och sätt att utvärdera insatserna, men det är ett bra sätt att få mera insikt om förutsättningarna för att insatsen ska ge effekt. Vad resultaten visar är att insatserna verkar ha haft betydelse för företagen och ger oss på så sätt vägledning till att dessa insatser ändå kan leda till mera långsiktiga effekter på företagen. En svaghet med dessa metoder är att det är svårt att värdera hur stora effekterna varit på den totala populationen av deltagande företag på grund av de bortfall som finns och de osäkerheter som finns kring variationen i bedömningarna av insatserna. Resultaten påvisar att insatserna ger ett mervärde men det kan ändå vara svårt av olika anledningar att få med företagen i tillräcklig utsträckning i dessa projektinsatser.

Förutom kvalitén i insatserna är omfattningen och hur mycket de deltagande företagen deltar i olika insatser central för hur stora effekterna blir. Vi kan se utifrån våra data att variationen i deltagande är stor och påverkar även hur de har bedömt effekterna av projektinsatserna. En nyckelvariabel att ha koll på framöver är därför företagarnas deltagande i insatserna och hur mycket tid de lägger ned på att delta i projektinsatser. Kan man påverka fler företag att lägga ned mera tid på att delta i projektinsatsen kommer effekterna att bli större över tid. Vår huvudslutsats utifrån detta sätt att effektutvärdera är att programperiodens insatser har ett mervärde och genererar en bättre beredskap för deltagande företagare och företagen att genomföra tillväxtbefrämjande förändringar i verksamheten, men vi har svårt att uttala sig om effekternas omfattning och i vilken grad som det verkligen ger en direkt effekt på företagets omsättning, sysselsättning och produktivitet. För att värdera de sammanlagda effekterna på ett bättre sätt måste vi komplettera med andra metoder.

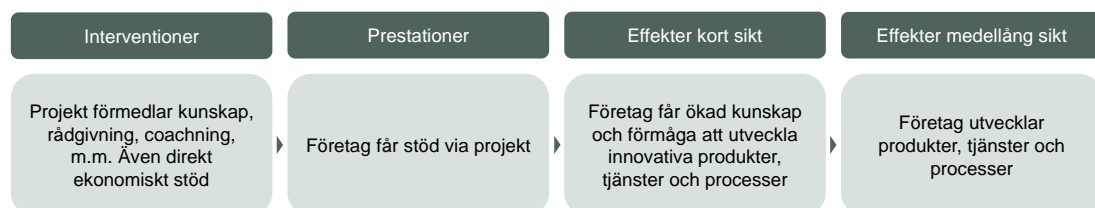
5. Strategiska projektinsatsers långsiktiga effekter på små och medelstora företag

5.1 Förändringsteori och resultatkedjor

Vi har i det tidigare kapitlet studerat kortsiktiga effekter av strategiskt viktiga projektinsatser som genomförts under programperioden 2014–2020. Vi kommer i följande kapitel ha ett fortsatt fokus på att synliggöra effekter på projektnivå och studera strategiskt viktiga projektinsatser i ett antal utvalda programområden. Dock fokuserar vi nu på att mäta effekter på deltagande företag. Syftet med följande effektutvärdering är därmed att mäta de *långsiktiga effekterna* av strategiskt viktiga ERUF-projekt inom tematiskt mål 1, 3 och 4. Att försöka mäta effekterna på projektnivå ger oss bättre möjligheter att fördjupa oss i de kontextuella förutsättningarna och målsättningar som funnits i de uppstartade projektet och kan på så sätt ge oss bättre förståelse för både de insatser som genomförts och vilka effekter man kan förvänta sig utifrån sådana insatser. Eftersom variationen i projektinsatsernas inriktning och omfattning är stora ger det också oss bättre metodologiska verktyg för att hantera och avgränsa oss från den stora heterogenitet som finns bland olika projektinsatser. Nackdelen är att vi måste göra relativt stora avgränsningar kring vilka projekt som vi kan undersöka och därmed får vi ett mindre urval av projekt och kan på så sätt inte uttala sig om den sammanlagda effekten av alla projekt. Det blir på så sätt viktigt att göra bra projekturval och att de representerar centrala och strategiskt viktiga företagsstödjande insatser för de olika tematiska insatsområden och programområden. Vi har i följande effektmätningar försökt göra sådana projekturval, men det har varit en kompromiss i relation till projektens datatillgång om deltagande företag.

En resultatkedja beskriver det logiska sambandet mellan interventioner och förväntade effekter. Resultatkedjan utgör en del av förändringsteorin för en insats och kan ha olika längd i olika insatser. En och samma insats kan därtill innehålla en eller flera resultatkedjor. Resultatkedjan beskriver hur insatsen ska påverka utvecklingen mot ett önskat sluttillstånd, som möter de utmaningar och behov som identifierades vid insatsens framtagande. Den här effektutvärderingen fokuserar på en resultatkedja, som handlar om olika aktiviteter riktade direkt till företag. Inom resultatkedjan förväntas effekten uppstå direkt i det deltagande företag även om stödet förmedlas via en intermediär (till exempel klusterorganisation, inkubator, science park).

Figur 14. Exempel på resultatkedja inom tematiskt insatsområde 1.

Eftersom deltagande företag har en förmåga att både uppstå och försvinna över tid kommer det att påverka vilka projekt som går att utvärdera. Efter en lång process av att analysera hur antalet deltagande företag påverkas i projekt över tid resulterade det i att vi kunde effektutvärdera specifikt 5 strategiska projekt inom tematiskt insatsområde 1 och 12 strategiska projekt inom tematiskt insatsområde 3. Inom tematiskt insatsområde 4 var det däremot för få företag i många projekt och vi valde därför ut de fem största projekten, aggregerade dessa och behandlade dem som ett projekt i analysen. Våra initiala populationer bestod av 618 företag inom tematiskt insatsområde 1, 2274 företag inom tematiskt insatsområde 3 och 160 företag inom tematiskt insatsområde 4. När dessa matchades mot företagsdata kunde vi se att 36 företag inom tematiskt insatsområde 1, 107 företag inom tematiskt insatsområde 3 samt 2 företag inom tematiskt insatsområde 4 fanns upptagna i Tillväxtverkets data, men ej i registerbaserade företagsdata. Dessa företag exkluderades därför från analysen.

För att ta fram fallstudier av enskilda projekt har vi, i tillägg till effektmätningarna, genomfört kompletterande dokumentanalyser av finansieringsbeslut, slutrapporter och externa utvärderingsrapporter från totalt åtta projekt. Projekten valdes ut på basis av att de hade flest deltagande företag och att det därför var störst sannolikhet att det skulle gå att skatta projektens långsiktiga effekter.

För att kunna analysera enskilda projekt har vi som krav att det måste gå att observera minst 30 företag knutna till projektet under alla år. Detta beror på att vi behöver ha tillräckligt många observationer per år för att kunna dra statistiska slutsatser.

5.2 Metod för effektmätningar

Ett problem som på senare år uppmärksammats vid utvärderingar som sträcker sig under långa perioder, där implementering och utfall sker på skilda år, är att det finns en tidsheterogenitet. Tidsheterogenitet innebär att samma projekt kan få olika effekt om det utförs i olika tidsperioder. För att mäta effekter på företag som deltagit i ERUF-projekt har vi, vilket är sällsynt i en svensk regionalpolitisk kontext, använt en variant av *Difference-in-Difference* (DiD)-metoden som till skillnad från många andra metoder klarar av denna så kallade tidsheterogenitet (se Callaway och Sant'Anna⁴¹ samt Sant'Anna och Zhao⁴²). Eftersom ERUF-projekt, liksom många andra EU-finansierade insatser, har denna tidsheterogenitet lämpar sig metoden särskilt väl för denna typ av utvärdering.

I vårt ursprungliga metodförslag avsåg vi att använda en *betingad* DiD-metod. Metodens utgångspunkt var att använda matchningstekniker före projektstart och därefter studera utfallet genom att relatera skillnaden mellan projektföretag och icke-projektföretag före och efter att de deltagande företagen fått medel. Denna metod har till exempel använts i en utvärdering av konsultcheckar⁴³. Med detta angreppssätt hade matchningen gjorts på utfallsvariabler före projektstart, oavsett år för projektstart. Uppföljningen hade skett ett

⁴¹ Callaway, B., och Sant'Anna, P.H.C. 2021. Difference-in-Differences with multiple time periods. *Journal of Econometrics*, 225: 200–230

⁴² Sant'Anna, P.H.C. 2020, och Zhao, Jun. 2020. Doubly robust difference-in-differences estimators. *Journal of Econometrics*, 219:101-122.

⁴³ Widerstedt, B. & Månsson, J. (2015) Can business counselling help SMEs grow? Evidence from the Swedish business development grant programme. *Journal of Small Business and Enterprise Development*,

eller flera år efter projekt slut, oavsett året. Detta angreppssätt kallas även för *two-way fixed effect estimator* (TWFE).

Nyligen publicerad forskning har visat att denna typ av traditionell DiD kan leda till felaktiga skattningar av stödets genomsnittliga effekt i de fall företag får stöd under olika tidsperioder, som är fallet med i princip allt stöd inom ERUF (se Chaisemartin och D'Haultfoeuille⁴⁴; Goodman-Bacon⁴⁵; Callaway och Sant'Anna⁴⁶; Callaway et al.⁴⁷; Sun and Abraham⁴⁸). Callaway och Sant'Anna och Sant'Anna och Zhao har föreslagit lösningar på detta problem som innebär att alla möjliga TWEF skattas och sedan aggregeras.

Ett klassiskt problem med att använda alla former av DiD är att det krävs att utvecklingen i utfallsvariablerna, exempelvis förädlingsvärde, är liknande för både företag som fått stöd och företag som inte fått stöd. Detta kallas *antagandet om parallella trender*. Antagandet om parallella trender är ofta svårt att verifiera i praktiken. Ett sätt att hantera detta antagande har beskrivits i Abadie⁴⁹ som föreslår att en så kallad DiD-*estimator* används, som bygger på ett mindre restriktivt antagande. I korthet kan detta angreppssätt sammanfattas som att företagen i stöd- och kontrollgruppen tillåts ha olika parallella trender givet att dessa kan förklaras med observerbara variabler. Metoden som föreslås i Abadie⁵⁰ bygger på en semi-parametrisk skattning av sannolikheten att få stöd (så kallat *propensity score*). Propensity score används för att ta hänsyn till att företagen inte nödvändigtvis har parallella trender utan att de i stället har betingade sådana. I Callaway och Sant'Anna⁵¹, liksom i denna utvärdering, används dessa skattade sannolikheter som vikter i beräkningarna av effekter. Även om denna metod gör det möjligt att uttala sig om effekter utan att det finns parallella trender krävs att alla variabler som påverkar deltagande och utfall finnas tillgängliga och ingår i modellen. Det är i denna utvärdering, liksom i de flesta utvärderingar som bygger på bakåtblickande data, omöjligt att vara säker på att så är fallet. Hade vi haft exakt information om vilka variabler som skulle ingå i propensity score och samtidigt haft parallella trender skulle vi ha varit relativt säkra på att eventuella effekter identifierats.

5.2.1 Urval av variabler samt kontrollvariabler

För vart och ett av de tematiska insatsmålen (TM) inom ERUF 2014–2020 har vi valt ut ett antal effektvariabler. Urvalet av variabler för vart och ett av de tematiska målen anges med grön färg i Tabell 5 nedan.

⁴⁴ de Chaisemartin, C. and D'Haultfoeuille, X. 2020. Two-Way Fixed Effects Estimators with Heterogeneous Treatment Effects. *American Economic Review*, 110: 2964–2996.

⁴⁵ Goodman-Bacon, A. 2021. Difference-in-differences with variation in treatment timing. *Journal of Econometrics*, 225: 254–277.

⁴⁶ Callaway, B., och Sant'Anna, P.H.C. 2021. Difference-in-Differences with multiple time periods.

⁴⁷ Callaway, B., Goodman-Bacon, A., Sant'Anna, P.H.C. 2021. Difference-in-Differences with a Continuous Treatment. Working Paper version 2021-09-21.

⁴⁸ Sun, Liyan and Sarah Abraham (2021). Estimating Dynamic Treatment Effects in Event Studies with Heterogeneous Treatment Effects.

⁴⁹ Abadie, A. (2015). Semiparametric Difference-in-Differences Estimators, *The Review of Economic Studies*, 72(1), 1–19.

⁵⁰ Abadie, A. (2015). Semiparametric Difference-in-Differences Estimators.

⁵¹ Callaway, B., och Sant'Anna, P.H.C. 2021. Difference-in-Differences with multiple time periods.

Tabell 5. Definitioner och urval av variabler för respektive tematiskt mål.

Variabel	Definition	TM 1	TM 3	TM 4
Nettoomsättning	Intäkter hänförliga till en näringsverksamhet som bedrivs i Sverige exklusive intäkter från finansiella instrument och valutahandel. Förändringar i nettoomsättningen används som ett mått på förändring i tillväxt			
Förädlingsvärde	Skillnaden mellan försäljningsvärdet och direkta kostnader. Förändringen i förädlingsvärde används som mått på förändringar i tillväxt och konkurrenskraft.			
Anställda	Antalet helårsekvivalenter. Förändringen av antalet anställda används som mått på förändring i tillväxt.			
Export	Summan av värdet på exporten			
Energianvändning	Utgifter för energianvändning			

I den metod vi använder för att mäta effekter går det att använda kontrollvariabler, vilket vi har valt att göra. Kontrollvariablerna är valda utifrån att de kan förväntas ha en påverkan på resultatet och skälet till att ett företag valt att delta i projektet.

Kontrollvariablerna som beskrivs nedan används för att skatta sannolikheten att få stöd. Denna sannolikhet används därefter som vikter i beräkningarna av effekten (se Callaway och Sant'Anna⁵²). Kontrollvariabler vi valt är samma för företag som deltagit respektive inte deltagit i ERUF-projekt. Kontrollvariablerna är *Hirshman-Herfindahl Index* (HHI), vilket är ett mått på hur dominerande det enskilda företaget är i branschen. Denna är beräknad på *Standard för svensk näringsgrensindelning* (SNI) på den femte och mest finmaskiga nivån. Vidare kontrolleras för om företaget tillhör en koncern, en variabel som indikerar länstillhörighet och slutligen rörelseresultatet året före det år som analyseras. HHI används bland annat för att kontrollera för det enskilda företagens marknadsposition i branschen. Om ett företag tillhör en koncern är det rimligt att anta att detta företag har större möjligheter att driva förändringsarbete finansierat av koncernen, varför sannolikheten att söka medel torde vara lägre. Länstillhörighet används för att kontrollera för regional heterogenitet. Det är troligt att den geografiska hemvisten har betydelse för både utfallen och för sannolikheten att ett företag deltar i ERUF-projekt. Slutligen kan resultatet året innan deltagande tänkas påverka enskilda företagsegna möjligheter att finansiera förändrings- och utvecklingsarbete.

5.3 Utvärderingsbarheten

Den metod som beskrivits i tidigare avsnitt har använts för att både mäta effekter av det samlade urvalet av strategiska projekt inom respektive tematiskt mål samt effekter av specifika strategiska projekt. I bilagan (tabell 10–12) finns angivet det totala antalet

⁵² Callaway, B., och Sant'Anna, P.H.C. 2021. Difference-in-Differences with multiple time periods.

observationer, snittet per år, antalet företag per år och den totala andelen företag som ingått i analysen per projekt inom tematiska insatsområde 1, 3 och 4.

I förändringsteorin för tematiska insatsområde 3 ingår att deltagande företag ska öka sin internationalisering. Vi har därför tillfört exportdata till data över nettoomsättning, förädlingsvärde och antal anställda. För att vi ska kunna uttala oss om exporten har vi ställt som krav att företaget ska ha registrerad export någon gång under den undersökta perioden. Våra resultat visar att andelen företag med registrerad export varierar kraftigt. I projektet *Cleaner Growth* är det exempelvis bara 15 procent av panelföretagen som någon gång har registrerad export. Data över export är således inte heltäckande. Över lag kan det tyckas anmärkningsvärt att företag som får stöd inom ett program som bland annat syftar till ökad export i så liten utsträckning har någon sådan. En möjlig förklaring kan vara att företagen arbetat på hemmaplan med att förbereda sig för ökad utrikeshandel men att denna ännu inte realiserats.

I förändringsteorin för tematiskt mål 4 ingår att deltagande företag ska öka sin energieffektivitet och därigenom minska sin energianvändning. Vi har därför kompletterat variablerna nettoomsättning, förädlingsvärde och antal anställda med energiutgifter. Vi kan dock konstatera att uppgifter om energiutgifter har bristfällig täckning. När vi ställt krav på att företagen ska ha energiutgifter registrerade samtliga år återstår endast 12 deltagande företag och drygt 1400 icke-deltagande företag inom hela projekturvalet. Det är därför inte möjligt att genomföra en kvantitativ analys av energiutgifter som använder den typ av före-/efter design som vi använder i den här studien och som baseras på befintliga registerdata.

Som framgår av ovanstående redogörelse om projekturval och datareduktion finns det flera utmaningar med att utvärdera insatser, däribland ERUF-projekt, som löper under flera år och där effekterna i viss mån är kopplade till när i tiden projekten genomförs. Detta gäller både för urvalen inom de tematiska målen och för enskilda ERUF-projekt. Dessa utmaningar gäller för alla utvärderingar som bygger på att företagen ska kunna observeras före och efter projektstart samt projektslut. Ju längre tidsperiod som eftersträvas, i syfte att maximera den interna validiteten, desto svårare är det att åstadkomma en hög extern validitet. Detta behöver beaktas i tolkningen av resultaten.

Ytterligare en konsekvens av de restriktioner som finns i data är att projektstart i registerdata *de facto* kan skilja sig från projektets egentliga startår. Detta beror på att projektstart i data utgörs av det första året med tillgängliga efter den datareduktion som beskrivits ovan.

Dokumentanalyserna har över lag – och särskilt för vissa projekt – försvårats av att det inte funnits utförliga beskrivningar av kort- och medellångsiktiga effekter i vare sig slutrapporter eller utvärderingsrapporter. Till exempel har flera av projekten inte genomfört någon som helst datainsamling med deltagande företag om vilken påverkan projekten haft på deras verksamheter och resultat. En annan svårighet i dokumentanalyserna har varit att projektens förändringsteorier brustit eller skilt sig markant från Tillväxtverkets konceptualisering. En möjlig förklaring till detta är att Tillväxtverkets konceptualisering kom på plats först efter att de analyserade projekten beviljades medel. För att hantera detta har vi så gott det går försökt rekonstruerat projektens förändringsteorier i efterhand genom att tolka projektdokumentationen.

I fallstudierna har vi försökt resonera kring vilka faktorer som kan tänkas driva uppmätta effekter eller avsaknaden av effekter i de studerade projekten. Till dessa faktorer hör bland annat projektens utformning (förändringsteori, till exempel förekomsten av exportfrämjande aktiviteter inom tematiskt mål 3), projektpartnerernas tidigare erfarenheter av att driva projekt inom ERUF, kopplingar till etablerade eller icke-etablerade näringslivskluster (särskilt inom tematiskt mål 1) samt om det i jämförelser mellan projekten går att säga något om huruvida skillnader mellan målgrupper kan tänkas förklara skillnader i uppmätta effekter.

5.4 Långsiktiga effekter på deltagande små och medelstora företag i strategiskt viktiga projektinsatser

5.4.1 Långsiktiga effekter inom tematiska insatsområde 1

Insatser inom tematiskt mål 1 ska bidra till att *stärka forskning, teknisk utveckling och innovation*. I maj 2022 hade Tillväxtverket beviljat totalt 2,4 miljarder kronor i EU-finansiering till 353 insatser inom tematiskt mål 1⁵³. Insatserna omfattade allt ifrån storskaliga forskningssatsningar till stor- och småskaliga utvecklingsprojekt samt olika typer av förstudieprojekt.

Insatser inom tematiskt mål 1 ska bidra till att stärka forskning, teknisk utveckling och innovation samt i förlängningen bidra till ökad sysselsättning och tillväxt. Inom tematiskt mål 1 använder vi nettoomsättning och förädlingsvärde som mått för konkurrenskraft. Vi använder tillväxten i antalet anställda som ytterligare ett mått på tillväxt. Resultaten för alla företag i urvalet presenteras i Tabell 6 nedan.

Tabell 6. Genomsnittliga effekten av att delta i ett ERUF projekt (ATT) inom tematiska insatsområde 1, 2014–2020.

Projektstart	Nettoomsättning	Förädlingsvärde	Anställda
G2015	636.89	354.18	3.26
G2016	-86.42	26.39	-1.28
G2017	176.25	98.96	2.83
G2018	-330.48	-44.47	0.32
G2019	-19.17	110.27	0.06
ATT	9.74	64.80	0.91
PT	Uppfyllt	Uppfyllt	Uppfyllt

Fet stil = signifikant på 5 %-nivå, *kursiv stil* = signifikant på 10 %-nivå. PT= Parallella trender, ATT= Sammanlagda effekten för hela programperioden.

Resultaten visar att det inte finns signifikanta effekter på någon av våra tre utfallsvariabler. För samtliga utfall är antagandet om parallella trender uppfyllt. Vi drar slutsatsen att inom tematiska insatsområde 1, har deltagandet i här typen av strukturfondsinsats inte inneburit några förändringar som kan kopplas till själva deltagande i insatsen.

⁵³ Tillväxtverkets projektbank. Tillgänglig: <https://tillvaxtverket.se/vara-tjanster/projektbanken.html>

Att vi inte finner några signifikanta effekter inom tematiska insatsområde 1 är inte orimligt utifrån själva projektinsatsens svårighetsgrad. Det är mera riskabla projektinsatser än andra typer av projektinsatser och det är svårare att uppnå effekter på kortare tid. För att få en mera konkret beskrivning av den här typen av strategiska projektinsats inom tematiska insatsområde 1 har vi genomfört kompletterande projektspecifika fallstudier som presenteras i delrapport 3.

5.4.2 För Långsiktiga effekter inom tematiska insatsområde 3

Insatser inom tematiska insatsområde 3 ska bidra till att *öka konkurrenskraften för små och medelstora företag*. I maj 2022 hade Tillväxtverket beviljat totalt 3,3 miljarder kronor i EU-finansiering till 486 insatser inom tematiskt mål ⁵⁴. Insatserna omfattade offentligt riskkapital via Almi Invest och andra organisationer, storskaliga utvecklingsprojekt, ramprojekt för företagsstöd samt mindre utvecklings- och förstudieprojekt.

Som utfall för tematiska insatsområde 3 används nettoomsättning, förädlingsvärde, antal anställda och export. Resultaten för alla företag i urvalet presenteras i Tabell 7 nedan.

Tabell 7. Genomsnittliga effekten av att delta i ett ERUF projekt (ATT) inom tematiska insatsområde 3, 2014–2020.

Projektstart	Nettoomsättning	Förädlingsvärde	Anställda	Export
G2015	-416.69	13.04	0.34	1096.18
G2016	235.29	71.18	0.69	1532.64
G2017	73.20	59.62	0.48	-408.26
G2018	-14.93	-18.45	0.33	802.15
G2019	38.63	58.99	0.81	-2235.02
ATT	84.19	48.94	0.53	736.65
PT	Uppfyllt	Ej Uppfyllt	Ej Uppfyllt	Uppfyllt

Fet stil = signifikant på 5 %-nivå, *kursiv stil* = signifikant på 10 %-nivå. PT= Parallella trender, ATT= Sammanlagda effekten för hela programperioden.

Resultaten visar att vi fått signifikanta effekter på både förädlingsvärde och antal anställda, men kravet på parallella trender har inte uppfyllts. Resultaten ska de därför tolkas som osäkrare. Med avseende på utfallsvariabeln export har vi få observationer eftersom vi har ställt krav på att företaget ska ha exporterat under hela observationsperioden. Nya exportörer är således inte med i analysen eftersom det kräver ett annat metodupplägg. Vi kan konstatera att vi finner inga signifikanta resultat för utfallsvariabeln export.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att företagen som deltagit i följande strategiska projektinsatser och erhållit projektmedel från ERUF inom ramen för tematiska insatsområde 3 har ett högre förädlingsvärde och ökat antalet anställda under programperioden. Vi drar slutsatsen att inom tematiskt insatsområde 3, har deltagandet i här typen av strukturfondsinsats inneburit positiva effekter som kan kopplas till själva deltagande i insatsen. Tematiska insatsområdet har bland annat som syfte att stimulera företag som vill ut på exportmarknader. Vi kan dock inte dra slutsatsen att deltagande

⁵⁴ Tillväxtverkets projektbank. Tillgänglig: <https://tillvaxtverket.se/vara-tjanster/projektbanken.html>

företag som fått stöd har ökat exporten mer jämfört med liknande företag som inte fått stöd. Här finns inga signifikanta effekter.

5.5 Avslutande synpunkter

Vi har i detta kapitel haft ett fortsatt fokus på projektinsatser och effektutvärderat centrala och strategiska projektinsatser som startats upp inom ramen för skilda tematiska insatsområden. Vi har använt oss av ett nytt angreppssätt för att mäta effekter på företag. Angreppssättet beaktar att ERUF, liksom flera andra EU-finansierade program löper under lång tid och att projekten startar vid olika tidpunkter. Detta har i tidigare utvärderingar ignorerats eller hanterats på ett sätt som bygger på mycket restriktiva antaganden. Vårt angreppssätt hanterar i hög grad variationer i projektens genomförande och avslut över tid. Kvasiexperimentella utvärderingsansatser bygger samtidigt på antaganden. Ett visst mått av försiktighet måste vidtas när resultaten av den här utvärderingen tolkas. Vi är medvetna om att det pågår en vetenskaplig diskussion om antagandet om parallella trender, tillika om betingade trender när DiD-metoden används. För tematiska insatsområde 1, som ska *stärka forskning, teknisk utveckling och innovation*, finner vi följande: Mätt över hela programperioden finner vi inte några positiva signifikanta effekter på någon av våra utfallsvariabler. Vi kan se i enskilda strategiska projekt uppmätta signifikanta effekter på förädlingsvärde och antal anställda, men inte om vi mäter effekter på alla deltagande företagen som ingått i vårt urval av strategiska projekt. Att vi inte finner några signifikanta effekter inom tematiska insatsområde 1 är inte orimligt utifrån själva projektinsatsens svårighetsgrad. Det är mera riskabla projektinsatser än andra typer av projektinsatser och det är svårare att uppnå effekt på en kortare tid.

För tematiska insatsområde 3, som ska *öka konkurrenskraften i små och medelstora företag*, finner vi följande: Mätt över hela programperioden finner vi positiva signifikanta effekter på deltagande företagens förädlingsvärde och antal anställda. Vi har positiva effekter på deltagande företags förädlingsvärde (48 940 kr) och antal anställda (0,53). Det bör dock noteras att antagandet om att alla parallella trender är lika inte håller för dessa två utfall inom tematiska insatsområde 3, vilket skapar en viss osäkerhet i resultaten. I analysen av effekter inom tematiska insatsområde 3 har vi kompletterat med skillnader i exportvolym som utfallsmått eftersom ökad internationalisering ingår i förändringsteorin för tematiska insatsområde 3. Vi finner dock inga signifikanta effekter på de deltagande företagens export.

För tematiska insatsområde 4, som ska *stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi*, har vi försökt mäta effekterna på de deltagande företagens energianvändning. Detta har dock visat sig svårt. Det huvudsakliga problemet är den bristfälliga tillgången till data för den centrala utfallsvariabeln, energiutgifter. Med den utvärderingsdesign vi använt återfinns bara 12 företag som går att följa under perioden 2012–2019 och vi kan därför inte uttala oss om några effekter på företagens energianvändning. Denna analys har därför exkluderas ur rapporten.

Utifrån arbetet med den här utvärderingen av ERUF är det tre resultat som vi särskilt vill lyfta fram. För det första sker det ett stort bortfall när krav ställs på att företagen ska ha existerat en längre period. Nya företag kan inte hanteras och det går inte heller att hantera företag som försvinner. Vi har i den här utvärderingen ställt krav på att företagen

ska ha funnits under 7 år, vilket har inneburit att en betydande andel av företagen exkluderats. Anledningen till att vi ställt så höga krav på data är att målet med utvärderingen varit att mäta effekterna, vilket innebär att vi strävat efter att uppnå en hög intern validitet. Detta har dock skett på bekostnad av representativiteten – den så kallade externa validiteten. Vi är medvetna om att det pågår ett utvecklingsarbete på både Tillväxtanalys och Tillväxtverket med att förbättra dataunderlagen. Våra resultat från den här utvärderingen understryker betydelsen av detta utvecklingsarbete för att stärka den externa validiteten i framtida utvärderingar.

Om vi granskar enskilda strategiskt viktiga projekt⁵⁵ som *Hållbar Industriell Utveckling* och *TRIUMF* inom tematiska insatsområde 3 finner vi två projekt som haft positiva och signifikanta effekter. Det förstnämnda projektet på de deltagande företagens förädlingsvärde (57 030 kronor) och antal anställda (0,61). Det sistnämnda projektet på förädlingsvärde (54 310 kronor) och antal anställda (0,75). Det är tydligt i dessa projekt att vi funnit signifikanta effekter på företagens förädlingsvärde och visar på att det är framför allt konkurrenskraften som stärkts i de deltagande företagen. Gemensamt för dessa projekt är att de genomfördes av organisationer (IUC-nätverket respektive Almi Företagspartner) som dels har omfattande tidigare erfarenhet av att bedriva utvecklingsprojekt, dels har upparbetade kontakter med företag och välbeprövade metoder inom ordinarie verksamhet för att arbeta med affärs- och organisationsutveckling.

Vi får dock inte sådana positiva resultat i alla undersökta projekt. Exempelvis projekt i Övre Norrland kan uppvisa olika resultat i mätningarna, trots likheter i projektens utformning. Det finns på så sätt relevanta och observerbara skillnader i effekter mellan de olika strategiska projektinsatserna som på något sätt behöver hitta sin förklaring. Det har över lag varit svårt att, utifrån projektdokumentation, utvärderingsrapporter och beprövad erfarenhet, resonera kring vilka faktorer som drivit effekter i företagen. Vi vet att alla dessa strategiska projekt som vi undersökt har en lång förhistoria med erfarenheter från tidigare programperioder och därav kan tidigare projekterfarenheter inte vara den bärande förklaringen till att vi får skillnader i effekter mellan större strategiska projekt. En förklaring skulle kunna vara att projekt med en tydlig förändringsteori, en projektverksamhet med betoning på resultatkedja 1, befintliga företagskontakter samt metoder för företagsstöd varit mer framgångsrika i att åstadkomma effekter på företag. En annan förklaring skulle kunna vara att vi vet att omfattningen i deltagande hos företagen skiljer sig markant åt och att det är tydligt utifrån den tidigare enkätundersökningen att projektinsatsen och effekten av insatsen hänger starkt ihop med hur mycket företagarna deltagit och utnyttjat projektinsatsen. Denna omfattning i deltagande varierar en hel mellan de olika projektinsatserna och kan på så sätt påverka hur stora effekterna blir på företagen.

Resultaten från dessa effektutvärderingar påvisar ändå behovet av att fallstudier är ett nödvändigt komplement till andra kvantitativa effektmätningarna av ERUF. Fallstudierna ger både en fördjupad och nyanserad bild av verksamheten inom ERUF-projekt, projektens prestationer samt de dokumenterade effekterna på framför allt kort-

⁵⁵ Se delrapport 3 inom ramen för detta regeringsuppdrag för att få mer information om dessa enskilda projekt.

och medellång sikt. Fallstudierna illustrerar den heterogenitet som finns både inom och mellan ERUF-projekt sett till projektaktiviteter och deltagande företag.

Sammanfattningsvis, det här uppdragets huvudsakliga fokus har varit att mäta långsiktiga effekter på företag som deltagit i projekt inom tematiska insatsområde 1, 3 och 4. Detta innebär per automatik att vi i så stor utsträckning som möjligt försökt hantera skillnader mellan deltagande och icke-deltagande företag. Fallstudierna har synliggjort att det finns en stor heterogenitet mellan projekten inom de tematiska insatsområdena. Vi har i detta kapitel fått en uppfattning om vilka effekter som strategiskt centrala projekt inom skilda tematiska insatsområden ger för långsiktiga effekter på deltagande företag, men vi vet mindre om de totala effekterna på de deltagande företagen.

6. Sammanlagda långsiktiga effekter på deltagande företag under programperioden 2014–2020

6.1 Sammanlagda effekter

I följande kapitel kommer vi att göra en mer generell bedömning av effekter på de deltagande företagen i stort och inom specifikt tematiska insatsområde 1,3 och 4. Vi studerar även om det finns några regionala skillnader i effekter mellan programområden som är lokaliserade i storstadsregioner och övriga regioner.

För att utföra matchning använder vi utfallsvariablerna fyra år före projektstart och bransch. För nettoomsättning och förädlingsvärde konstrueras percentiler och själva matchningen görs på dessa percentiler. För anställda har vi begränsat den tillåtna skillnaden till maximalt en anställd. Branschen matchas exakt på SNI 3-siffrig nivå. Även om vi har en mycket stor pool av företag som kan fungera som potentiella kontrollföretag var det inte möjligt att hitta matchningar för varje behandlat företag. Tabell 8 visar matchningsresultaten.

Tabell 8 Antal matchade företag per år och andel av totalt antal behandlade företag.

Startår för insats/ behandling	Antal behandlande företag	Antal behandlade panelföretag	Andra stöd 2014-2020	Antal matchade panelföretag	% matchat av behandlade företag
2015	791	368	128	201	25.4
2016	5596	2469	861	1368	24.4
2017	6729	2967	792	1867	27.7
2018	5119	1876	560	1091	21.3
2019	2508	909	201	607	24.2
Totalt	20741	8589	2548	5134	24.7

Oavsett våra förväntningar på att utvärdera hela företagspopulationen som deltagit i ERUF kommer i slutändan vårt totala urval representera cirka 25 procent av de behandlade företagen. Orsakerna till att vi får ett sådant urval beror bland annat på val av tidsperiod. Vi har testat att matcha kontrollgruppen på både två och fyra år innan själva genomförande av insatsen. Vi valde i slutändan att matcha kontrollgruppen fyra år innan, dels för att vi får bättre resultat med avseende på att uppnå antagandet med parallella trender, dels för att kunna på ett bättre sätt matcha och skapa en mer tillförlitlig kontrollgrupp. Det har inneburit en längre observationsperiod (2011–2020) och att vi får en större grupp av företag som antingen startat upp eller försvunnit under skilda år. Vi kan konstatera att av de behandlade företagen har cirka 41 procent antingen startat under den erforderliga observationsperioden (2011–2020) eller upphört att existera. Ett annat skäl är att vi måste exkludera deltagande företag som fått stöd från andra organisationer, det vill säga vi kan konstatera utifrån våra data att av de som finns i panelen har över 30 procent fått stöd från andra aktörer.

Slutligen finns det en annan faktor som påverkar vårt urval och har att göra med matchning. I stort fann vi matchningar för cirka 82 procent av urvalet av behandlade företag i panelen som inte fick stöd från andra organisationer. Det finns viss variation över åren men för alla år kommer mer än 80 procent av urvalet av behandlade panelföretag att ingå i analysen.

Dessa olika begränsningar påverkar vårt urval av den totala företagspopulationen som vi kan undersöka och är ett generellt problem som man måste hantera när man ska utvärdera ERUF och andra liknande industripolitiska program och insatser som löper över flera år.

Ett centralt utgångsläge för att utvärdera och bedöma de deltagande företagen i ERUF med en kontrollgrupp är att kontrollera för skillnader mellan dessa två grupper av företag fyra år före insatserna genomfördes. Finns det stora skillnader mellan dessa grupper inledningsvis eller är de relativt lika i termer av omsättning, förädlingsvärde och antal anställda? Vi har här gjort en så kallad balanseringskontroll och matchat på dessa utfallsvariabler för att se om det finns några signifikanta skillnader. Resultaten i Tabell 9 visar att skillnaderna är relativt små mellan behandlad företagsgrupp och kontrollgrupp fyra år före insatserna genomfördes. Även om det finns vissa skillnader där gruppen av kontrollföretag är något större finns det inga signifikanta skillnader mellan de två grupperna.

Tabell 9 Balanseringskontroll. Matchning på utfallsvariabler fyra år före behandling.

Utfallsvariabel	Behandlad	Kontroll	Skillnad	t-värde
Omsättning (1000 SEK)	23472	23551	80	0,06
Förädlingsvärde (1000 SEK)	7435	7216	-219	-0,75
Antal sysselsatta	10.1	10.0	0.1	-0,34

Vi har tidigare betonat vikten av att stärka den interna validiteten, men det innebär samtidigt på bekostnad av en försvagad extern validitet. Därför bör det understrykas att när vi i det här kapitlet försöker utvärdera effekter på alla deltagande företag under programperioden gör vi det för ett urval av företag – företag som funnits under hela observationsperioden (2011–2020), och som inte fått stöd från andra organisationer och där en matchning med en obehandlad kunde göras. Tabell 10 redovisas resultaten. Uppskattningarna för dessa projekt är den aggregerade uppskattningen av effekterna när dessa företag jämförs med obehandlade företag år 2016, 2017, 2018, 2019 och 2020. Detta innebär att effekten är summan av effekterna under dessa år. Det som benämns ATT (rad 7), är den sammanlagda effekten över hela perioden. Slutligen visar rad åtta, märkt "PT-antagande", testresultaten för antagandet om parallelltrend. Uppfyllt innebär att antagandet om parallell trend avseende alla förbehandlingsperioder är giltigt. Ej uppfyllt indikerar att antagandet om parallell trend kanske inte är giltigt på något år.

Tabell 10 Sammanlagda effekten (ATT) på deltagande företag för hela ERUF.

(1)		Nettoomsättning	Förädlingsvärde	Anställda
	Projekt start	(SEK1000)	(SEK1000)	
(2)	2015	-365.3	36.6	0.82
(3)	2016	239	75.5	0.67
(4)	2017	128.2	62.6	1.07
(5)	2018	40.5	16.4	0.54
(6)	2019	127.3	48.5	0.32
(7)	Total ATT	121.9	57.0	0.79
(8)	PT antagande	Uppfyllt	Uppfyllt	Ej uppfyllt

Fet stil = signifikant på 5 %-nivå, *kursiv stil* = signifikant på 10 %-nivå. ATT = Sammanlagda effekten för hela perioden, PT = Parallella trend antagande. Tabell 10 visar effektutvärderingen i stort att de företag som deltagit i ERUF insatser har lett till tydliga positiva effekter. Deltagande företag har på grund av deltagande i ERUF ökat nettoomsättningen med 122 000 kr, förädlingsvärdet har ökat med 57 000 kr och antalet anställda har ökat med 0,79 (helårsanställda). För utfallen nettoomsättning och förädlingsvärde visar analyserna på positiva och signifikanta effekter och antagandet om parallella trender är också uppfyllt. När det gäller anställda finns också en signifikant effekt, men här är inte antagandet om parallella trender uppfyllt varför detta resultat ska tolkas med försiktighet. En observation är att den tidsheterogenitet som metoden hanterar helt klart är relevant. Effekterna är olika för olika startår.

Men om vi delar upp resultaten på de olika tematiska insatsområdena får vi mera blandade resultat. Inom tematiska insatsområde 1 ser vi inga betydande signifikanta och positiva effekter på den totala undersökta företagspopulationen av deltagande företag. Tabell 11 visar på att det inte finns några signifikanta effekter på någon av de tre utfallsvariablerna.

Tabell 11 Sammantagna effekten av att delta i ett ERUF (ATT) inom tematiska insatsområde 1, 2014–2020.

	Netto omsättning	Förädlingsvärde	Anställda
Projektstart	(SEK1000)	(SEK1000)	
2015	-368.4	261	2.62
2016	-366.1	128.5	-0.91
2017	-35.2	40.2	2.25
2018	-448.2	-59.2	0.05
2019	33	83.3	-0.32
Total ATT	-211	63.8	0.67
PT Antagande	Uppfyllt	Uppfyllt	Ej Uppfyllt

Fet stil = signifikant på 5 %-nivå, *kursiv stil* = signifikant på 10 %-nivå. ATT = Sammanlagda effekten för hela perioden, PT = Parallella trend antagande

Inom tematiska insatsområde 3 finner vi dock tydliga signifikanta och positiva effekter på deltagande företags förädlingsvärde (52 600 kr) och sysselsättning (0,62). Det bör dock noteras att antagandet om att alla parallella trender är lika inte håller för dessa två utfall inom tematiska insatsområde 3. Det innebär att det finns skillnader redan före behandling och det finns en osäkerhet kring om de signifikanta effekterna har uppkommit av andra orsaker.

Tabell 12 Sammantagna effekten av att delta i ett ERUF projekt (ATT) i tematiska insatsområde 3, 2014–2020.

	Nettoomsättning	Förädlingsvärde	Anställda	Export
Projekt start	(SEK1000)	(SEK1000)		(SEK1000)
2015	-375.2	32.9	0.75	NA
2016	212.6	69.3	0.79	1809.1
2017	37.2	63.4	0.57	-1545.8
2018	-43.9	-8.1	0.25	-203.9
2019	-21.7	56.2	0.69	-1670.8
Total ATT	58.4	52.6	0.62	330.5
PT Antagande	Uppfyllt	Ej Uppfyllt	Ej Uppfyllt	Uppfyllt

Fet stil = signifikant på 5 %-nivå, *kursiv stil* = signifikant på 10 %-nivå. ATT = Sammanlagda effekten för hela perioden, PT = Parallella trend antagande

Till skillnad från tematiska insatsområde 1 är tematiska insatsområde 3 mera inriktad mot att stimulera företagens export. Eftersom uppgifterna om export är begränsade var vi tvungna att utesluta företag som aldrig exporterade. Det är alltså endast företag som har exporterat någon gång under perioden 2013–2020 som ingår. Våra resultat visar att de sammantagna effekterna för utfallsvariabeln export är positiv, men inte signifikant.

För tematiska insatsområde 4 finner vi inga signifikanta effekter på omsättning och förädlingsvärde. Huvudmålet med tematiska insatsområde 4 är att arbeta med energieffektivitet. Det negativa tecknet på energikostnader ska tolkas som att företag som deltagit i tematiska insatsområde 4 projekt har lägre energikostnader, men resultaten påvisar inte några signifikanta effekter. Se vidare Tabell 13.

Tabell 13 Den sammantagna effekten av att deltaga i ett ERUF projekt (ATT), 2014–2020 inom tematiska insatsområde 4.

	Nettoomsättning	Förädlingsvärde	Anställda	Energikostnader
Projekt start	(SEK1000)	(SEK1000)		(SEK1000)
2015	1115,8	497,1	5,43	1420,9
2016	1108,3	305,9	2,80	1204,7
2017	56,8	-41,8	0,27	-2694,1
2018	127,8	58,4	1,13	189,4
2019	21,2	-3,1	0,21	-134,3
Total ATT	327,3	81,2	1,12	-393,3
PT Antagande	Uppfyllt	Uppfyllt	Uppfyllt	Uppfyllt

Fet stil = signifikant på 5 %-nivå, *kursiv stil* = signifikant på 10 %-nivå. ATT = Sammanlagda effekten för hela perioden, PT = Parallella trend antagande

6.2 Regionala skillnader i effekter?

Finns det då några regionala skillnader i effekter mellan programområden som är lokaliserade i storstadsregioner och övriga regioner? Programområden som definieras som storstadsregioner är Stockholm, Östra Mellansverige, Västsverige och Skåne-Blekinge. Resterande programområden tillhör övriga programområden. I syfte att besvara den frågeställningen har separata effektanalyser för hela ERUF genomförts med fokus på om vi kan hitta några regionala skillnader generellt mellan programområden lokaliserade i storstadsregioner och övriga regioner. De utfallsvariabler som används är nettoomsättning, förädlingsvärde samt antalet anställda. Det vi undersöker är relativa effekter och när man studerar relativa effekter jämförs olika grupper av deltagare. Detta innebär att det inte finns någon selektionsproblematik vad gäller programdeltagande – alla har sökt och erhållit medel. Det är viktigt att påpeka att en relativ effekt inte säger något om effekterna av det som normalt menas med effekter av deltagande i ett projekt. En beskrivning är att en relativ effekt visar vilken av de analyserade grupperna som är "minst dålig".

6.2.1 Metod

I denna effektmätning har vi valt att jämföra med hjälp av en paneldatanalys och vi studerar således om det finns skillnader i omsättning, förädlingsvärde och antalet anställda mellan företag som fått stöd och tillhör ett programområde lokaliserade till storstadsområde med företag som fått stöd och inte tillhör ett storstadsområde. De egenskaper som vi valt att kontrollera för är förutom geografisk hemvist, utfallsvariablernas värde fyra år före projektstart, det genomsnittliga värdet för utfallsvariablerna för de fyra åren som föregick programstart (2013–2010), företagens marknadsstyrka (HHI index) två år före projektstart, branschtillhörighet (SNI 1 siffernivå), en dummy som indikerar år för projektstart. Slutligen använder vi längden på projektet mätt i månader som förklaringsvariabel.

6.2.2 Data

För att hålla konsistens i analyserna har samma data som ligger till grund för analyserna av hela ERUF använts, dock har ingen matchning skett på egenskaper. Analyserna grundar sig således på 5130 företag som följts sedan 2013, dvs. 41 040 observationer. I Tabell 14 redovisas skillnaderna mellan deltagare och icke deltagare i den undersökspopulation som används.

Tabell 14 Skillnader i nettoomsättning, marknadsställning (HHI), andel koncernföretag, tillväxten åren innan deltagande, 2013–2020.

År	Netto-omsättning	Hirschman-Herfindahl index	Koncern	Tillväxt (t-2, t-3)	Tillväxt (t-1, t-2)
2013	1820.01	0.01	12%	848.88	-591.93
2014	1926.75	0.02	13%	-427.96	1085.78
2015	2178.75	0.02	13%	1139.32	355.43
2016	2273.41	0.02	13%	347.38	2335.88
2017	2471.84	0.03	13%	2303.63	861.80
2018	2647.23	0.03	13%	923.48	2025.38
2019	2727.46	0.06	13%	2042.01	1571.05
2020	2639.73	0.06	13%	1568.11	931.43
Total	2336.94	0.03	13%	1095.58	1072.34

Deltagande företag från storstadsregioner har en högre nettoomsättning, är något mer dominerande på sina marknader, tillhör koncerner i större omfattning. Företagen i storstadsregionerna hade även en större tillväxt, volymmässigt, än deltagande företag från andra regioner. Det finns således en betydande heterogenitet mellan deltagare som kan kopplas till geografisk hemvist.

6.2.3 Resultat

Ett positivt värde på en siffra ska tolkas som att de deltagande företagen i programområden lokaliserade till en storstadsregion har fått ett högre värde på det studerade utfallet än deltagande företag i övriga regioner och vice versa. Resultaten i stort visar på enstaka små signifikanta skillnader mellan deltagande företag i

programområden lokaliserade i storstadsregioner och övriga regioner. Som framgår av Tabell 15 är de sammanlagda skillnaderna små mellan de båda grupperna. Vad gäller de samlade effekterna så är det bara antalet anställda som är signifikant. Deltagande företag i storstadsregioner ökade sina anställda med 0,88 personer jämfört med deltagande företag från övriga regioner. Resultaten tyder således på att det inte finns någon tydlig skillnad i utfall som kan relateras till vilket programområde som projektinsatserna har genomförts i.

Tabell 15 Skillnader (relativa effekter) mellan programområden lokaliserade i storstadsområden och övriga områden för nettoomsättning, förädlingsvärde samt antalet anställda (inom tematiska insatsområde 1,3 och 4).

Projektstart	Nettoomsättning (1000SEK)	Förädlingsvärde (1000SEK)	Anställda (1000SEK)
G2015	-1426.70	354.82	1.53
G2016	232.02	2.76	0.37
G2017	-412.32	111.91	2.23
G2018	-141.30	-59.29	0.30
G2019	131.82	42.03	-0.17
ATT	-82.18	36.92	0.88
PT	Uppfyllt	Uppfyllt*	Uppfyllt*

Fet stil = signifikant på 5%, *Kursiv* = signifikant på 10%. * = gränsen för PT testet är satt vid 5%, för förädlingsvärde och anställda kan inte PT antagandet förkastas på 10% nivån, dock på 5% nivån.

När denna typ av analyser görs är det viktigt att ha i åtanke att all typ av heterogenitet som diskuteras och påverkar utfall och företagets deltagande behöver hanteras i samband med en bedömning av övergripande effekter. Utifrån detta drar vi två slutsatser:

- Det finns en heterogenitet mellan deltagande företag i storstadsregioner och övriga regioner. Företagen i den första gruppen är större och tillhör i högre grad koncerner.
- Det finns få skillnader i utfall efter deltagande och de skillnader som finns är små.

Ett centralt regionalt verktyg för att skapa synergieffekter mellan projekt inom ett programområde under programperioden 2014–2020 har varit via satsningar inom ramen för smart specialisering. Vi har i en av våra delrapporter studerat detta och sammantaget visar resultaten från den delrapporten att det inte gick att tydligt påvisa att kunskapsnivån har höjts hos de regionala företrädarna under programperioden eller att deras genomförande kapacitet förbättrats, även om vi sett exempel på olika sätt att försöka arbeta med uppföljning och med att skapa synergier. Slutsatsen utifrån den delrapporten var att entreprenörskapsinsatserna alltså har haft effekt på företagare och företagsnivå, men ännu inte på regional nivå och det återstår att se om innevarande programperiod bättre kan stärka den regionala kopplingen mellan ERUF-programmen och smart specialisering för att skapa bättre synergieffekter mellan projekten.

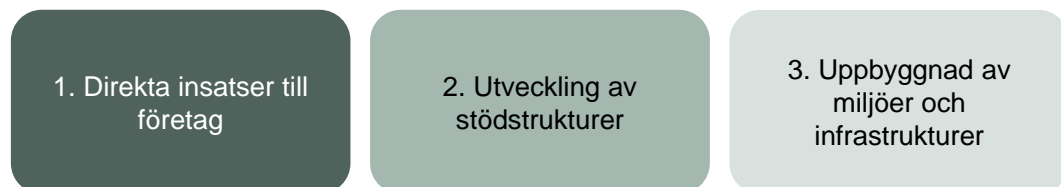
7. Avslutande reflektioner

Denna studie är en av många som försökt utvärdera effekterna av ERUF. Såvitt vi vet är detta dock den första som explicit tar hänsyn till tidsheterogeniteten och kan presentera resultat för hela programperioden. Våra huvudresultat visar att ERUF ger positiva effekter på variabler som relaterar till ERUF:s övergripande mål. Det har en långsiktig positiv inverkan på tillväxt (nettoomsättning), konkurrenskraft (förädlingsvärde) och på sysselsättningen.

Vårt metodologiska angreppssätt har varit att i första hand eftersträva en anständig intern validitet, men det har samtidigt inneburit en försämrad extern validitet. Det innebär att vi måste exkludera deltagande företag från undersökningen som inte kan följas under hela observationsperioden. I vårt fall har vi krävt en tvåårig förbehandlingsperiod men använder matchning av utfall fyra år tidigare. Företagen behöver alltså finnas under hela perioden 2011–2020. Vi tror dock att det tillvägagångssätt som används i denna studie också har flera fördelar. Framför allt använder vi matchande förbehandling som gör antagandet om parallella trender lättare att uppnå.

Vi kan konstatera från våra data att ERUF:s strukturfondsinsatser ger på kort sikt tydliga kunskapshöjande effekter på deltagande företag och att det får genomslag på företagens konkurrensförmåga på längre sikt. Dock skiljer sig effekterna beroende på vilken projektinsats som företagen deltagit i. Men för företagsgruppen i stort är de långsiktiga effekterna tydligt positiva, men ganska små. Frågan är då om stödinsatserna är tillräckligt effektiva i relation till de resurser som har satsas? För att besvara den frågan är det först viktigt att betona att alla insatser som genomförts inom ramen för ERUF är inte insatser direkt riktade mot företag. Se vidare Figur 15

Figur 15. Typiska resultatkedjor inom ERUF.

Vi har i våra effektutvärderingar fokuserat på att utvärdera resultatkedja 1 med fokus på direkta insatser riktade mot företag och inte mot insatser för att exempelvis uppbyggnad av nya innovationsmiljöer. Vill man sedan försöka skatta effektiviteten i relation till insatsen finns det olika sätt att räkna på detta. Om man utgår ifrån att ERUF har investerat totalt ett beviljat belopp på nästan 9 miljarder kronor fram till dec 2020. Kan vi skatta kostnadseffektivitet i insatserna om vi använder den beräknade effekten på företagets anställningar som var 0,79. Eftersom antalet behandlade företag i registren var 20 741 indikerar detta att 16 385 jobb är resultatet av den totala ERUF finansieringen. Den genomsnittliga kostnaden för varje skapat jobb är alltså cirka 549 000 kr per jobb. Utifrån en sådan skattning är kostnaden för ett nyskapat jobb relativt dyrt och insatseffektiviteten i projekten mindre bra. Vi kan även skatta insatskostnaderna utifrån att dela totalt beviljat belopp (9 miljarder kronor) på antalet deltagande företag (20 741). Det skulle innebära insatskostnaden per företag skulle vara cirka 434 000 kronor. I ett sådant perspektiv förefaller insatskostnaden och insatseffektiviteten mindre bra.

Problemet är att vi vet inte exakt hur många företag som deltagit och hur stort mörkertalet är i våra dataregister. Det är även ett problem att det inom det beviljade totalbeloppet ryms resursinsatser som inte är enbart specifikt företagsstödjande insatser utan även inrymmer andra insatser. Det går på så sätt att argumentera för att insatskostnaden är överskattad.

Om vi istället försöker särskilja resursinsatser satsade på de företagsstödjande insatserna från andra insatser får man en annan skattning av insatskostnaderna. Exempelvis kan man utgå ifrån separata projekts beviljade belopp som har specifikt varit inriktade mot företagsstödjande insatser och sätta det i relation till hur många företag som deltagit i de projekten. Utifrån våra beräkningar kring 25 strategiska projekt som varit inriktade mot företagsstödjande insatser inom tematiska insatsområden 1, 3 och 4 kan vi få en uppfattning om hur stor ungefär insatsen är per företag genom att dela varje projekts beviljat belopp med hur många företag som deltagit i de specifika projektinsatserna. Utifrån en sådan skattning ligger insatsens kostnad i snitt på nästan 61 000 kronor per företag. Den dyraste insatskostnaden per företag kan gå upp emot 600 000 kronor och den billigaste insatskostnaden per företag kan vara så lite som ner mot 17 000 kronor per företag i ett projekt. Inkubatorprojekt och liknande projekt som är exempelvis knutna till universitet och life science är dyrare projekt än exempelvis en projektsatsning inom turism.⁵⁶

Utifrån en sådan skattning blir själva insatsen och kostnaden per företag i snitt inte speciellt hög på ett större strategiskt treårs projekt. Förlitar vi oss på den kostnadsberäkningen av insatskostnaderna kommer det att bli lättare att räkna hem sådana här satsningar. Om vi jämför den snittkostnaden med den generella positiva effekten på alla de undersökta deltagande företagen med ökad nettoomsättningen på 129 900 kr, ökat förädlingsvärde på 57 000 kr och ökat antalet anställda med 0,79 förefaller de företagsstödjande insatserna vara tillräckligt effektiva för att motivera en sådan insats. Men det kan vara värt att påpeka samtidigt att på projektnivå är effektiviteten varierande och det funnits både effektiva och ineffektiva strategiska projektinsatser under programperioden 2014–2020.

Det kan även vara av vikt att betona att vi finner både att den sammantagna effekten på deltagande företag är positiv och att strategiska projekt i avlägset belägna områden kan generera positiva och signifikanta effekter på deltagande företag. Ett intressant exempel på ett sådant projekt är projektet *Möjligheternas region* (tema 3) som genomfördes i avlägset belägna landsbygdskommuner i programområdet Övre Norrland. Projektet var till stora delar inriktade på att genomföra entreprenörskapsinsatser och hade ett tydligt fokus på företagsstödjande aktiviteter riktade till en bred målgrupp. Fokus låg i projektet på behovsanpassning, fördjupad rådgivning och utökad samverkan med andra aktörer. Effektmätningarna visar att de deltagande företagen har ökat förädlingsvärdet med 57 650 kronor mer och 0,64 fler anställda än kontrollgruppen. Exemplet är intressant för det visar att företagsstödjande insatser kan både vara effektiva och ge signifikanta positiva effekter även i avlägset belägna landsbygdsområden. Sätter man det sedan i relation till att insatskostnaden per företag låg på cirka 38 000 kronor så förefaller detta vara en effektiv projektinsats.

⁵⁶ Det vill säga utifrån de 25 projekten som vi granskat närmare.

Vår huvudslutsats utifrån våra data är att generellt har vi hittat positiva signifikanta effekter i hela den företagspopulation som vi har undersökt, men att det finns variation mellan projektinsats och funna effekter. Det är av betydelse för det visar att det finns stora möjligheter att förbättra effektiviteten i framtida projektinsatser. En viktig indikator som kanske borde följas upp mera framöver för att se hur projekt utvecklas är relaterat till hur många timmar som de deltagande företagen lägger ned på att vara med i ett projekt. Utifrån våra resultat är det tydligt att om ett projekt kan motivera fler företag att delta i högre utsträckning i olika projektinsatser kommer förutsättningarna var mycket högre till att detta ska leda till långsiktiga effekter. Variationen i hur mycket som företagarna deltar i en projektinsats är stor och vill man förbättra projektinsatsen så är det av större betydelse att motivera och utöka antalet timmar som företag deltar i projektinsatsen.

En utmaning i analyserna har varit att merparten av projekten inte utgått från en tydlig och/eller explicit förändringsteori. Det har därför varit tidskrävande och ibland omöjligt att tolka projektens prestationer och effekter på olika nivåer. En bidragande utmaning har varit att Tillväxtverkets mallar för läges- och slutrapporter inte följer en förändringsteoretisk struktur. Det har försvårat ytterligare att Tillväxtverket gjorde ändringar i terminologin kring förändringsteori under programperioden vilket gör att olika aktörer använt olika begrepp och nivåer.

Vad gäller projektdokumentationen finns det stora variationer i hur väldokumenterade projekten är. *Möjligheternas region* är ett exempel på ett mycket väldokumenterat projekt, med rapporterade aktivitetsindikatorer, uppföljning på egna indikatorer samt kvalitativa beskrivningar av möjliga effekter. *Smart och hållbar tillväxt* är ett exempel på ett mindre väldokumenterat projekt, med korta, kvalitativa beskrivningar av verksamheten i slutrapporten och en utvärderingsrapport som knappt diskuterar, ännu mindre dokumenterar, möjliga effekter.

En utmaning för flera av projekten har varit att Tillväxtverkets aktivitetsindikatorer ligger på olika förändringsteoretiska nivåer. Till exempel är antal företag som får stöd en prestation, medan ökad sysselsättning i företag som får stöd är en långsiktig effekt.

Det har därtill varit mycket tidskrävande för oss som utvärderare att få tag på projektdokumentation till den här utvärderingen.

Våra medskick är att:

- Tillväxtverket använder en begriplig och konsekvent terminologi för förändringsteori, inklusive för de olika delarna av förändringsteorin under programperioden 2021–2027.
- Tillväxtverket arbetar för en jämn och hög lägstanivå i projektens läges- och slutrapportering mellan olika programområden.
- Tillväxtverket utvecklar mallarna och instruktionerna för läges- och slutrapportering så att de i högre grad följer en förändringsteoretisk struktur.

- Tillväxtverket utvecklar dokumentet med *riktlinjer för att samla in och mäta aktivitetsindikatorer*⁵⁷ och säkerställer att aktivitetsindikatorerna används på ett konsekvent sätt i alla projekt och i alla programområden. Om möjligt kan de aktivitetsindikatorer som EU beslutat om kompletteras med ytterligare indikatorer som är relevanta i en svensk regionalpolitisk kontext.
- Tillväxtverket ser över sina interna processer för att förse utvärderare, forskare och andra aktörer med program- och projektdokumentation som ska användas för att utvärdera eller utveckla nya kunskaperna om ERUF.

För det tredje har de externa utvärderingarna hållit en varierande kvalitet och i flera fall inte utgått från en förändringsteori för hur projekten förväntas påverka deltagande företag. Dessutom är det bara några av utvärderingarna som gjort en strukturerad och tillräckligt omfattande datainsamling med deltagande företag för att det ska gå att säga något om kort- och medellångsiktiga effekter på målgruppen. I flera av utvärderingsrapporterna har det varit otydligt vad resonemang om effekter bygger på och om det över huvud taget finns någon empirisk grund för påståenden om effekter på företag.

3P3N-mallen för externa utvärderingar har varit ett hinder snarare än förenklat läsningen av projektens påverkan på deltagande företag. De upplevda svårigheterna med att mäta långsiktiga effekter av enskilda projekt understryker samtidigt vikten av väl designade externa utvärderingar som underlag för att utläsa projektens påverkan samt som underlag för strategiska beslut i regionerna samt på programområdes- och nationell nivå.

Våra medskick är att:

- Tillväxtverket hjälper projekten ännu mer med att ställa tydliga krav på externa projektutvärderingar, inklusive att utvärderingarna är teoribaserade och utgår från förändringsteori, samt följer upp på att kraven efterlevs.
- Tillväxtverket fortsätter arbeta för att projektbudget och utvärderingsbudget dimensioneras mot varandra samt höjer minimumnivån för projektutvärdering så att det finns förutsättningar att samla in tillförlitliga data från deltagande företag.
- Tillväxtverket tar bort kravet på att externa utvärderare ska redovisa sina rapporter i 3P3N-mallen.

Slutligen vill vi betona vikten av att Tillväxtverket och andra involverade aktörer *ex ante* säkerställer utvärderingsbarheten inom ERUF 2021–2027. Konkret kan det till exempel handla om hur aktivitetsindikatorerna formuleras och att det finns tydliga riktlinjer för uppföljningen av dessa. Det kan även handla om att ställa krav på projektens dokumentation, exempelvis av företagets deltagande i projektaktiviteter, för att möjliggöra för utvärdering av kort- och medellångsiktig utveckling i företag. På ett mer övergripande plan handlar det om att på förhand uttrycka hur planerad uppföljning och utvärdering av mål- eller programområdesportföljer (*portföljteori*) hänger ihop med utvärdering av programnivån och programorganisationens process (*genomförandeteori*) kopplat till ERUF:s övergripande styrning och policy (*fondteori*).

⁵⁷ Tillväxtverket. *Riktlinjer för att samla in och mäta aktivitetsindikatorer*.

8. Referenser

- Abadie, A. (2015). Semiparametric Difference-in-Differences Estimators, *The Review of Economic Studies*, 72(1), 1–19.
- Abadie, A. (2015). Semiparametric Difference-in-Differences Estimators.
- Callaway, B., och Sant'Anna, P.H.C. 2021. Difference-in-Differences with multiple time periods. *Journal of Econometrics*.
- Callaway, B., Goodman-Bacon, A., Sant'Anna, P.H.C. 2021. Difference-in-Differences with a Continuous Treatment. Working Paper version 2021-09-21.
- De Chaisemartin, C. and D'Haultfoeuille, X. 2020. Two-Way Fixed Effects Estimators with Heterogeneous Treatment Effects. *American Economic Review*, 110: 2964–2996.
- Goodman-Bacon, A. 2021. Difference-in-differences with variation in treatment timing. *Journal of Econometrics*, 225: 254–277.
- Gustafsson A. Take it to the (public) bank: the efficiency of public bank loans to private firms, Tillväxtanalys working paper 2018:02.
- Partnerskapsöverenskommelsen se vidare på hemsidan Se regeringens hemsida <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2014/10/67-miljarder-for-jobb-och-hallbar-tillvaxt-i-hela-landet/>
- Sant'Anna, P.H.C. 2020, och Zhao, Jun. 2020. Doubly robust difference-in-differences estimators. *Journal of Econometrics*, 219:101-122.
- Skr 2013/14:218, Regeringens skrivelse 2013/14:218 Partnerskapsöverenskommelsen, Stockholm (2014).
- Sun, Liyan and Sarah Abraham (2021). Estimating Dynamic Treatment Effects in Event Studies with Heterogeneous Treatment Effects.
- Tillväxtverket, Programområdenas operativa program för programperioden 2014–2020, finns tillgängliga <https://tillvaxtverket.se/eu-program>.
- Tillväxtverket <https://tillvaxtverket.se/statistik/foretagande/basfakta-om-foretag.html>.
- Tillväxtverket. Riktlinjer för att samla in och mäta aktivitetsindikatorer.
- Tillväxtverkets projektbank. Tillgänglig: <https://tillvaxtverket.se/vara-tjanster/projektbanken.html>
- Tillväxtverket 2017:229, Utvärdering av nio program Regionala utvecklingsfonden Tematiskt mål 4. Delrapport 1 om målet: Att stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi, Stockholm.
- Tillväxtverket 2018:263, Utvärdering av nio program, Regionala utvecklingsfonden, tematiska mål 1. Delrapport om målet: Stärka forskning, teknisk utveckling och innovation, Stockholm.

Tillväxtverket 2018:265 Utvärdering av åtta program, Regionala utvecklingsfonden
Tematiska mål 3. Delrapport 2 om målet: Öka konkurrenskraften hos små och medelstora
företag, Stockholm 2018.

Tillväxtverket 2019:284 Temautvärdering regionalfonden – en regional analys och
nationell syntes, Stockholm.

Tillväxtanalys 2009:11 Entreprenörskap och innovationer, Stockholm

Tillväxtanalys 2009 (Bilaga 2) Gasellföretag – kännetecknen och utvecklingsmönster,
Östersund.

Tillväxtanalys 2011:15 Snabbväxarnas dynamik är hög tillväxt uthållig? Stockholm.

Widerstedt, B. & Månsson, J. (2015) Can business counselling help SMEs grow? Evidence
from the Swedish business development grant programme. *Journal of Small Business and
Enterprise Development*

Bilagor

Bilaga 1

Tabell 16. Analysram (avser utvärdering av både regionala program och nationella programmet)

Målgrupp	Utvärderingsfrågor	Metod för datainsamling
Företagare	<ul style="list-style-type: none"> Vilka typer av insatser har företagaren deltagit i, med vilka och under hur lång tid? Hur relevanta har insatserna varit för <u>företagaren</u>, har de motsvarat de individuella behoven? I hur hög grad har företagaren fått ökade lärdomar och insikter genom insatserna, ändrat sitt arbetssätt och blivit bättre rustade för framtiden, till följd av insatserna? (Olika förväntade effekter beroende på tematiskt mål) 	<p>Dokumentstudier Enkätinsamling Intervjuer med företagare</p>
Företag	<ul style="list-style-type: none"> Hur relevanta har insatserna varit för <u>företagen</u>, har de motsvarat företagets behov? I hur hög grad har företagets verksamhet konkret påverkats av insatserna som de deltagit i? (Olika förväntade effekter beroende på tematiskt mål) Vad är den viktigaste förändringen i företaget? Hade den förändringen skett även utan insatsen? 	<p>Dokumentstudier Enkätinsamling Intervjuer med företagare</p>
Regionala företrädare och främjandesystem	<ul style="list-style-type: none"> Vilka insatser har regionen valt att prioritera inom de tematiska områdena och varför? Hur stark är kopplingen till smart specialisering? I hur hög grad har entreprenörskapsinsatserna kunnat länkas till utveckling av företagen i regionen? Vad har regionen observerat? I hur hög grad har insatserna lett till specifika mål i regionen, som till exempel nyetableringar av företag och ett bredare näringsliv? I hur hög grad har samarbeten och arenor skapats där akademi och näringsliv samspelar och där kluster och innovativa miljöer kan generera stöd för företag att närma sig kommersialisering? 	<p>Dokumentstudier Intervjuer med främst de berörda regionerna</p>

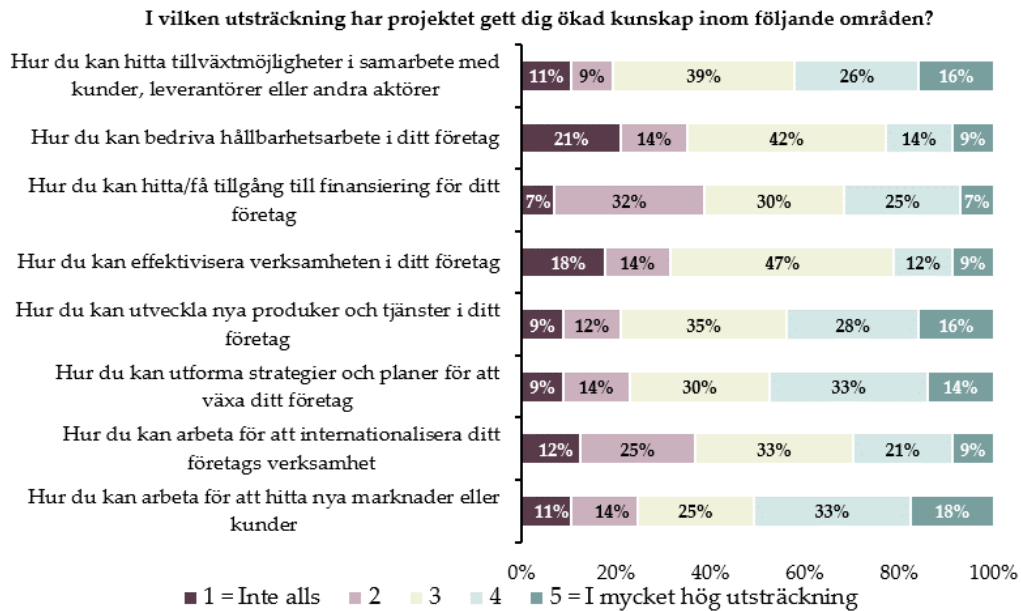
De 16 projekt som valts ut presenteras Tabell 17. Urval av projekt i de tre programområdena

Tabell 17. Urval av projekt i de tre programområdena

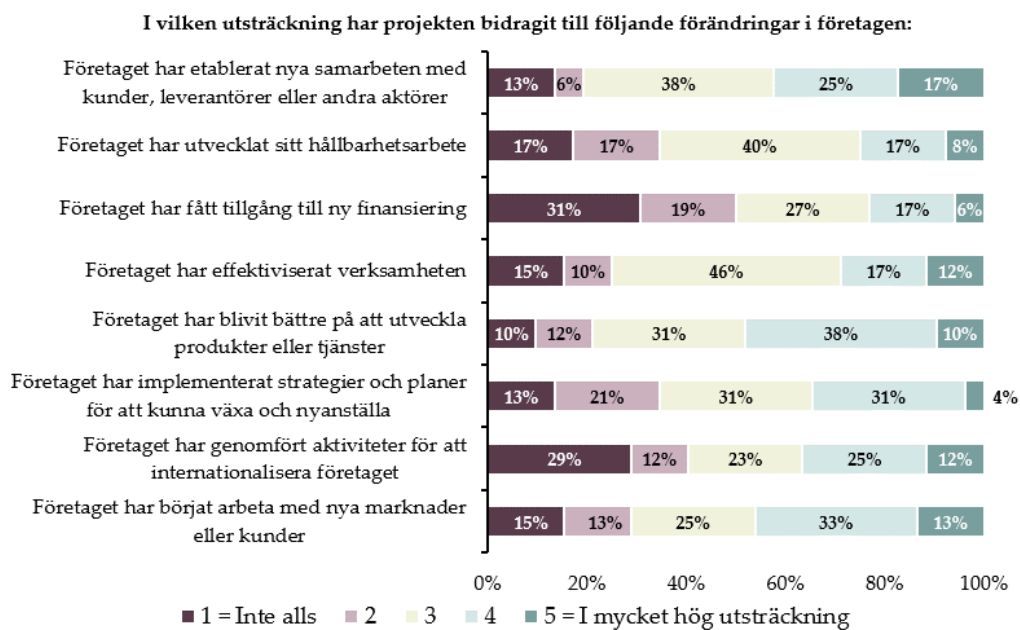
Projektnamn	Program-område	Område smart specialisering	Län	Antal deltagande företag
Tematiskt mål 1				
DIDEC (Digital innovation för demensvård)	Skåne-Blekinge	Health	Skåne	15
Materials business center 2	Skåne-Blekinge	Smart materials	Skåne	50
Gamification of Dalarna – Steg 1	Norra Mellansverige	Tourism	Dalarna	19
Platsbaserade digitala upplevelser	Norra Mellansverige	Tourism	Värmland	13
Klimatsmart innovation	Norra Mellansverige	Energy efficiency	Värmland	46
Samverkansmiljö Vård och omsorg i hemmet	Övre Norrland	Life science & health	Norrbottnen	31
Tematiskt mål 3				
Smart produktion i tillverkande och bearbetande företag	Skåne-Blekinge	Smart materials	Blekinge	58
Southern Sweden going global	Skåne-Blekinge	Health	Skåne	57
Hållbar besöksnäring i Värmland	Norra Mellansverige	Tourism	Värmland	115
Hållbar inkubation och acceleration av Life science idéer (HIBA)	Övre Norrland	Life science & health	Västerbotten	32
Krenova III	Övre Norrland	Experience economy	Västerbotten	41
Testplattform X	Övre Norrland	Experience economy	Västerbotten	62
Tematiskt mål 4				
Elbilslandet syd	Skåne-Blekinge	Smart & sustainable cities	Skåne	91
Energikompetenscentrum – Etablering av kunskaps-området energieffektiv samhällsbyggnad	Norra Mellansverige	Energy efficiency	Dalarna	125
Grön Agenda – Resurseffektivt och klimatsmart byggande och förvaltning i praktiken	Norra Mellansverige	Energy efficiency	Dalarna	60
Green – Gröna energiinvesteringar för hållbar näringslivs- och samhällsutveckling	Övre Norrland	Sustainable energy & clean tech	Norrbottnen	42

Bilaga 2

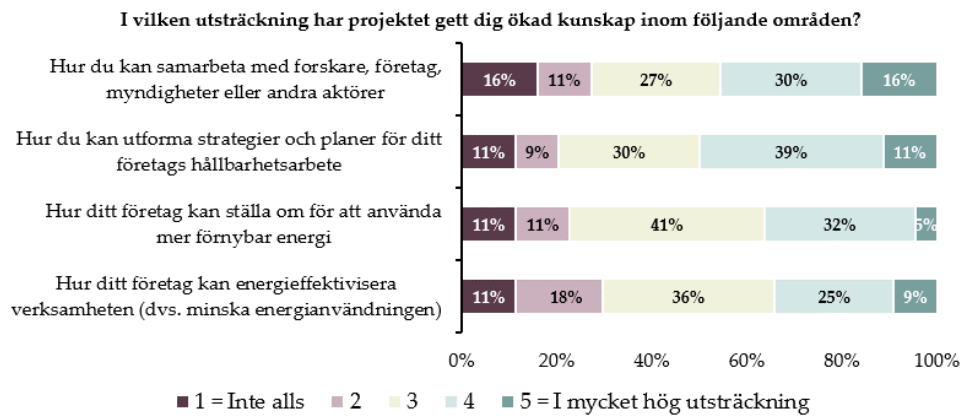
Figur 16: Områden som deltagande individer har ökat sina kunskaper inom till följd av TM3-projekten (n = 57)

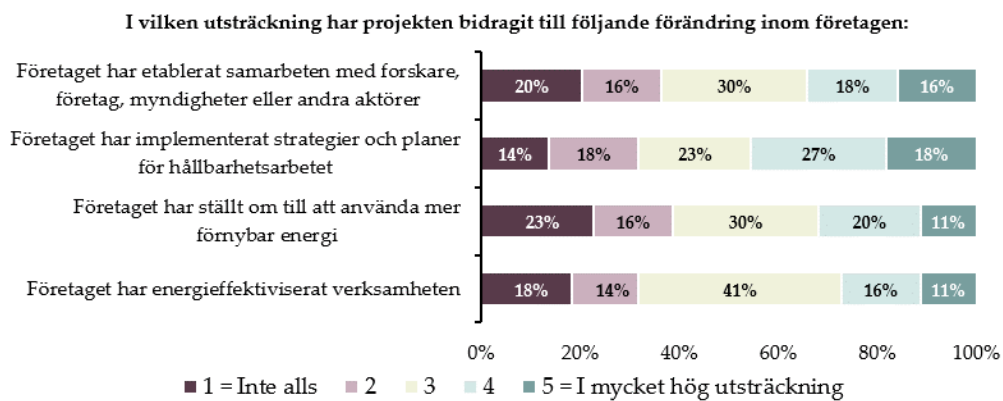
Figur 17: Områden som TM3-projekten bidragit till förändringar i deltagande företag (n = 52)

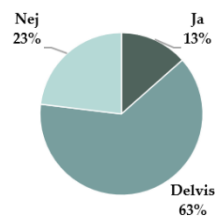
Figur 18: Områden som deltagande individer har ökat sina kunskaper inom till följd av TM4-projekten (n = 44)

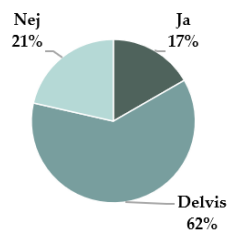
Figur 19: Områden som TM4-projekten bidragit till förändringar i deltagande företag (n = 44)

Figur 20: Skulle förändringen ha skett oavsett deltagande i projektet? (n = 52)

Figur 21: Skulle förändringen ha skett oavsett deltagande i projektet? (n = 42)

Bilaga 3

Tabell 18. Från obalanserad till balanserad panel, tematiskt mål 1.

Projektnamn	Total	Snittet av antal företag per år	Finns alla år	Andel analyserade företag
HIcube - behovsorie..	531	66	17	26%
Kommersialisering a..	423	53	18	34%
SMART - Smarta syst..	592	74	22	30%
Växtzon 1	904	113	29	26%
ÖMSesidig Access fö..	1515	189	96	51%

Tabell 19. Från obalanserad till balanserad panel, tematiskt mål 3.

Projektnamn	Total	Snittet på antal företag per år	Finns alla år	Andel av snittet av företag per år
Business Incubation..	504	63	8	13%
Cleaner Growth - Sa..	379	47	6	13%
Hållbar industriell..	1369	171	80	47%
INTILL Innovativ t..	371	46	23	50%
Möjligheternas Region	2075	259	106	41%
North Business Aren..	2000	250	79	32%
Smart och hållbar t..	2080	260	72	28%
TRIUMF	1079	135	50	37%
Tillväxt & Internat..	397	50	1	2%
Turism 2030	739	92	62	67%
Uminova Innovations..	237	30	1	3%
VINK - Västernorr..	624	78	3	4%

Tabell 20. Från obalanserad till balanserad panel, tematiskt mål 4.

Projektnamn	Total	Snittet på antal företag per år	Finns alla år	Andel av snittet av företag per år
Encom 2020 - Energy..	217	27	0	0%
Energieffektiva för..	716	90	39	44%
Energiriket - en pl..	88	11	7	64%
KTP Energi - Hållba..	88	11	3	27%
Värmländska företag..	48	6	0	0%

På vilket sätt statens insatser bidrar till svensk tillväxt och näringslivsutveckling står i fokus för våra rapporter.

Läs mer om vilka vi är och vad nyttan med det vi gör är på www.tillvaxtanalys.se. Du kan även följa oss på LinkedIn och YouTube.

Anmäl dig gärna till vårt [nyhetsbrev](#) för att hålla dig uppdaterad om pågående och planerade analys- och utvärderingsprojekt.

Varmt välkommen att kontakta oss!

Tillväxtanalys

Studentplan 3, 831 40 Östersund

Telefon: 010-447 44 00

E-post: info@tillvaxtanalys.se

Webb: www.tillvaxtanalys.se